

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΠΑΦΟΥ

**ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Η Κίνα στο Παγκόσμιο Σύστημα του 21^{ου} αιώνα: Η
άνοδος, η διεθνής πολιτική και οι διεθνείς Σχέσεις με τον
υπόλοιπο Κόσμο».*

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΦΛΩΡΟΣ ΦΛΟΥΡΟΣ

ΜΑΡΚΟΣ Α. ΒΑΣΙΛΕΪΟΥ

Μάιος 2024

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Η Κίνα στο Παγκόσμιο Σύστημα του 21^{ου} αιώνα: Η
άνοδος, η διεθνής πολιτική και οι διεθνείς Σχέσεις με τον
υπόλοιπο Κόσμο».*

Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση
Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις, τη
Στρατηγική και την Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολης
Πάφος.

ΜΑΡΚΟΣ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Μάιος 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Μάρκος Α. Βασιλείου, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστημίου Νεάπολης δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1 ^ο - Εισαγωγή	1
1.1 Γενικά.....	1
1.2 Σκοπός και στόχοι της εργασίας.....	1
1.3 Κεντρικό ερευνητικό ερώτημα - Επιμέρους Ερωτήματα.....	2
1.4 Σχεδιασμός μεθοδολογίας.....	3
1.5 Η Δομή της Διατριβής.....	4
Κεφάλαιο 2 ^ο - Θεωρητικό Πλαίσιο	5
2.1 Η έννοια της «Υπερδύναμης».....	5
2.2 Πλαίσιο ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων.	6
2.3 Ανάδυση ενός πολυπολικού συστήματος – Σχέσεις των μεγάλων δυνάμεων.	6
2.4 Προκλήσεις της ανάπτυξης ενός πολυπολικού συστήματος.....	7
2.5 Αξιολόγηση κατανομής ισχύος στον 21 ^ο αιώνα.....	8
2.5.1 Στρατιωτική ισχύς.....	9
2.5.2 Τεχνολογική ισχύς.....	11
2.5.3 Οικονομική ισχύς.	13
2.6 Η θεωρία του Διεθνούς Εμπορίου και η περίπτωση της Κίνας.....	13
Κεφάλαιο 3 ^ο – Belt Road Initiative	16
3.1 Ο αγώνας προς το άνοιγμα του δρόμου του Μεταξίου - Επέκταση της διεθνούς επιρροής.	16
3.2 Προκλήσεις και διεθνείς συνεργασίες.	19
3.2.1 BELT ROAD INITIATIVE (BRI) – Ασία.....	19
3.2.2 BELT ROAD INITIATIVE (BRI) – Αφρική.	20
3.3 BELT ROAD INITIATIVE (BRI) – Συμπεράσματα.	20
Κεφάλαιο 4 ^ο – Σχέσεις της Κίνας με ΗΠΑ και Ρωσία	21
4.1 Πολιτικές στρατηγικές προς την άνοδο – Η μεταβολή της ισορροπίας ισχύος.	21
4.2 Οι Σινο-Αμερικανικές Σχέσεις.....	22
4.2.1 Σινο-αμερικανικές εμπορικές σχέσεις υπό το πρίσμα των διεθνών σχέσεων.....	23
4.2.2 Σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας στη Νότια Σινική Θάλασσα.	25
4.3 Οι Σινο-Ρωσικές Σχέσεις.....	28
4.3.1 Σινο-Ρωσικές εμπορικές σχέσεις υπό το πρίσμα των διεθνών σχέσεων.....	29
4.3.2 Σινο-Ρωσικές στρατιωτικές και στρατηγικές σχέσεις.....	31
Κεφάλαιο 5 ^ο – Συμπεράσματα και Εκτιμήσεις.....	34
Συμπεράσματα.....	34
Εκτιμήσεις για το μέλλον της Κίνας.....	35
Βιβλιογραφία.	37

Σελίδα Εγκυρότητας

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Μάρκος Α. Βασιλείου

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας: «Η Κίνα στο Παγκόσμιο Σύστημα του 21^{ου} αιώνα: Η άνοδος, η διεθνής πολιτική και οι διεθνείς Σχέσεις με τον υπόλοιπο Κόσμο».

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολης και εγκρίθηκε στις 03 Ιουνίου 2024 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων: Δρ. Φλώρος Φλούρος, Επίκουρος Καθηγητής.

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ. Μάριος Ευρυβιάδης, Αναπληρωτής Καθηγητής.

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ. Κωνσταντίνος Δουκάκης, Επίκουρος Καθηγητής.

Ή ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Βασιλείου Μάρκος, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Η Κίνα στο Παγκόσμιο Σύστημα του 21ου αιώνα: Η άνοδος, η διεθνής πολιτική και οι διεθνείς Σχέσεις με τον υπόλοιπο Κόσμο», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

Μάρκος Α. Βασιλείου

Ευχαριστίες.

Θα ήθελα να εκφράσω τις βαθύτατες και εγκάρδιες ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου και του φίλους μου για την υποστήριξη και την κατανόηση που έδειξαν σε αυτό το δύσκολο έργο μου. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω του καθηγητές μου για τις γνώσεις που μου μετέδωσαν και τις ικανότητες που με δίδαν κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού μου προγράμματος. Τέλος δεν μπορώ να παραλείψω να δώσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέπων καθηγητή μου κ. Φλώρο Φλούρο για την πολύτιμη συνεισφορά και τη βοήθειά του μέσα από τις κατευθύνσεις και τις οδηγίες που μου παρείχε, κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Κατάλογος πινάκων.

Πίνακας 1: Οι αμυντικές δαπάνες των μεγάλων Δυνάμεων.....	9
Πίνακας 2: Συγκριτικοί ρυθμοί ανάπτυξης μεταξύ κρατικών δαπανών «Έρευνας και ανάπτυξης» και ΑΕΠ ανά χώρα (8 πρώτες τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες)	12
Πίνακας 3: Κρατικές δαπάνες στην έρευνα και την ανάπτυξη αν τεχνολογικό τομέα και πηγή επενδύσεων.	12
Πίνακας 4: Χώρες που συμμετέχουν στο Belt Road Initiative.....	16

Κατάλογος Διαγραμμάτων.

Διάγραμμα 1: Τομείς ανάπτυξης αμυντικού βιομηχανικού τομέα μεταξύ των μεγάλων Δυνάμεων.....	10
Διάγραμμα 2: Η στρατιωτική ισχύς της Κίνας και των ΗΠΑ αποτυπωμένη σε εξοπλισμούς και μέσα.....	10
Διάγραμμα 3: Η κατανομή της τεχνολογικής ισχύος με βάση τους τομείς έρευνας και ανάπτυξης	11
Διάγραμμα 4: Απεικόνιση του σχεδίου «Belt Road Initiative» στον Παγκόσμιο Χάρτη. .	17
Διάγραμμα 5: Συνολική αξία αμερικανικού εμπορικού ισοζυγίου με την Κίνα σε αγαθά την περίοδο 2014-2023 (σε δις. Αμερικανικά δολάρια)	23
Διάγραμμα 6: Κύριες πηγές και αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου.....	24
Διάγραμμα 7: Τα στενά του Ορμάζ: Πετρέλαιο, Εμπόριο και Μιλιταρισμός.....	25
Διάγραμμα 8: Οι διεκδικήσεις της Κίνας στη Νότια Σινική Θάλασσα.....	26
Διάγραμμα 9: Πλήρη διάρθρωση των κινεζικών στρατιωτικών κοραλλιογενών υποδομών στις «αμφισβητούμενες» περιοχές της Νότιας Σινικής Θάλασσας	27
Διάγραμμα 10: Οι Αμερικανικές Δυνάμεις στη Νότιο-ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό Ωκεανό.....	28
Διάγραμμα 11: Η άνοδος της Κίνας στον πιο σημαντικό εμπορικό εταίρο της Ρωσίας	30
Διάγραμμα 12: Αξία ρωσικού εμπορικού ισοζυγίου με την Κίνα σε αγαθά την περίοδο 2007-2021 (σε δις. Αμερικανικά δολάρια)	30

Περίληψη

Μέσα σε λιγότερο από τρεις δεκαετίες η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας γνώρισε τόσο σημαντική ανάπτυξη που όμοιά της καμία άλλη χώρα δεν έχει βιώσει στο παρελθόν (Morrison, 2019: 189-190). Μάλιστα όσες μελέτες έχουν ασχοληθεί με το συγκεκριμένο φαινόμενο αποδίδουν τη γρήγορη και ανοδική αυτή πορεία στην τεχνολογική ανάπτυξη, τις πολιτικές αποφάσεις της ηγεσίας, της στρατιωτικής προόδου που γνώρισε η χώρα (Kynge, 2007: 12-21) καθώς και στις πολυκερδείς εμπορικές συμφωνίες που συνάπτει με άλλες χώρες παγκοσμίως (Shambaugh, 2013 :156-85). Αυτό που δείχνει η Κίνα είναι πως επιδιώκει την περαιτέρω ανάπτυξη της στο διεθνές σύστημα μέσα από ειρηνικές διαδικασίες (Mearsheimer, 2010 :383), καθώς όπως έχει αναφέρει και στο παρελθόν η ηγεσία της χώρας η παρούσα τάξη πραγμάτων εξυπηρετεί σχεδόν απόλυτα τα συμφέροντα της Κίνας, ιδιαίτερα στον τομέα της οικονομίας και της άσκησης εμπορικών δραστηριοτήτων με τρίτες χώρες (Qingguo & Rosecrance 2010: 72-79).

Ωστόσο, δεν είναι σπάνιο φαινόμενο οι έντονες αλλά περιστασιακές συγκρούσεις (ιδιαίτερα με τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις) όταν απειλούνται τα οικονομικά συμφέροντά της (Mearsheimer, 2014: 464) ή οι εδαφικές διεκδικήσεις της και τα κυριαρχικά της δικαιώματα (Bashir & Yu, 2020: 569-75). Βέβαια, αυτές οι συγκρούσεις στην πλειοψηφία τους πηγάζουν από ιστορικούς λόγους μιας σειράς από επεκτατικούς πολέμους και πολέμους τρίτων (Stuart-fox, 2021: 7-9). Παρ' όλα αυτά, η Κίνα έχει βρει τον τρόπο να κερδίζει στρατηγικούς και οικονομικούς συμμάχους μέσα από πρωτοποριακά και καινοτόμα προγράμματα εμπορικής δραστηριότητας, με κοινά οφέλη για όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές, με τελευταίο και σημαντικά κερδοφόρο τον «Δρόμο του Μεταξιού», ο οποίος αποδίδει τόσο οικονομικά όσο και στρατηγικά πίσω στην Κίνα εξαπλώνοντας τη διεθνή επιρροή της (Iqbal et al., 2019 :10-16).

Τέλος ωστόσο, θεωρείται αρκετά δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια ο βαθμός που θα εξαπλωθεί η διεθνής επιρροή της Κίνας, όπως και η πιθανότητα να μετατραπεί σε μία νέα ηγεμονική παγκόσμια υπερδύναμη. Αν και έχει σημειώσει σημαντική ανάπτυξη σε κάθε τομέα ισχύος, θα χρειαστούν ακόμα αρκετές δεκαετίες μέχρι να βρίσκεται σε θέση να αξιοποιήσει πλήρως της δυνατότητες και τις διάφορες μορφές ισχύος που κατέχει (Monteiro, 2014: 48-60). Ετσι λοιπόν, παρόλο που το σημερινό διεθνές σύστημα χαρακτηρίζεται ως πολύ-πολικό, υποστηρίζεται ότι θα συνεχίσει να λειτουργεί υπό την ηγεσία και τον έλεγχο των ΗΠΑ (Brooks & Wohlforth, 2016 :103).

Κεφάλαιο 1^ο - Εισαγωγή

1.1 Γενικά.

Τα τελευταία χρόνια μεγάλος αριθμός ακαδημαϊκών και πολιτικών επιστημόνων έχει ασχοληθεί με τη μελέτη των αιτιών και των παραγόντων που οδήγησαν στη ραγδαία ανάπτυξη της Λαϊκής δημοκρατίας της Κίνας σε τομείς όπως η οικονομία, η τεχνολογία και ο εκσυγχρονισμός των στρατιωτικών εξοπλισμών. Το αντικείμενο αυτών των μελετών έχει αποκτήσει μείζονα σημασία, καθώς όπως χαρακτηριστικά έχει ειπωθεί και στο παρελθόν, αν συνεχιστεί η αυτή η άνοδος τα επόμενα χρόνια θα παρατηρηθούν ριζικές μεταβολές στην ισορροπία των δυνάμεων, αρχικά στην περιοχή της Ασίας και επακολούθως στο παγκόσμιο status quo¹. Μάλιστα ήδη στις μέρες μας η Κίνα αποτελεί την 3^η μεγαλύτερη κρατική δύναμη παγκοσμίως, ενώ αρκετοί μελετητές υποστηρίζουν πως έως το 2030 θα έχει αναχθεί στη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη διεθνώς (Desjardins, 2019), χωρίς βέβαια να εξασφαλίζει μια αξιοσημείωτη διαφορά σε σχέση με τον μεγάλο ανταγωνιστή της, τις ΗΠΑ (Rajah & Leng, 2022: 7). Ακόμα, δεν είναι λίγοι οι πολιτικοί επιστήμονες και οι στρατιωτικοί αναλυτές που υποστηρίζουν πως έως το 2035 θα έχει υπερκεράσει τη Ρωσία και θα πλησιάσει εξοπλιστικά τις ΗΠΑ, μετατρέποντάς τη έτσι στη 2^η μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη παγκοσμίως (Spillane, 2023).

Όλα τα παραπάνω έχουν επιτευχθεί χάρις τις διεθνείς επενδυτικές κινήσεις, την ανταγωνιστική παρουσία της στις διεθνείς αγορές εμπορίου και τη στρατιωτική ισχύς που κατέχει και επιδεικνύει στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας, όπως και σε παγκόσμιο επίπεδο. Με αυτόν το τρόπο, η Κίνα αποτελεί έναν υπερεθνικό δρών με τη δυνατότητα να επηρεάζει και να διαμορφώνει τα διεθνή δρώμενα, την παγκόσμια οικονομία και την διεθνή εξωτερική πολιτική².

1.2 Σκοπός και στόχοι της εργασίας.

Κύριος στόχος της εργασίας είναι η προώθηση νέων δεδομένων και πληροφοριών και παράλληλα η συμβολή σε ένα αντικείμενο μελέτης στο οποίο από την πλευρά της Κίνας η βιβλιογραφία παρουσιάζεται ελλιπής και μικρή σε αριθμό (Shambaugh, 2011: 367). Ταυτόχρονα και από την πλευρά της Ελλάδας η μελέτη των εξελίξεων στην Κίνα έχει ξεκινήσει σχετικά πρόσφατα και δεν συγκρίνεται ποσοτικά ή/και ποιοτικά με τις μελέτες των δυτικών χωρών, όπου ακόμα και εκεί τα ακαδημαϊκά και επιστημονικά κείμενα παραμένουν περιορισμένα (Πετρόπουλος & Χουλιάρης 2013: 20).

Με βάση λοιπόν όσα προαναφέρθηκαν σκοπός της παρούσας μελέτης θα αποτελέσει η διερεύνηση και η ανάλυση των παραγόντων που οδήγησαν στη ραγδαία ανάπτυξη την Κίνας. Επιπλέον, θα μας απασχολήσουν τα στοιχεία της εξωτερικής της πολιτικής, τόσο στον τομέα των διεθνών σχέσεων, όσο και του διεθνούς εμπορίου και της οικονομίας, παραγόντων που παίζουν μέχρι και σήμερα καίριο ρόλο στην άσκηση επιρροής στη διεθνή σκηνή. Τέλος, θα μελετηθούν οι κύριες εμπορικές και οικονομικές δραστηριότητες της Κίνας, καθώς και οι στρατιωτικές τις πρακτικές στην περιοχή της ανατολικής Ασίας, (με

¹ Mearsheimer, J. (2011). *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, μτφ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σ. 718-728

² Shambaugh, D. L. (2013). *China goes global: The partial power* (Vol. 111, p. 120). Oxford: Oxford University Press.

έμφαση στη Νότια Σινική Θάλασσα) της Αφρικής, όπως επίσης και έναντι των άλλων υπερδυνάμεων (ΗΠΑ και Ρωσία). Στόχος των παραπάνω αναλύσεων θα αποτελέσει η βαθύτερη κατανόηση των πολιτικών, οικονομικών και στρατιωτικών τακτικών της Κίνας, καθώς και αν αυτές πρόκειται να επηρεάσουν και να μεταβάλουν το υπάρχον διεθνές σύστημα. Κατά αυτόν τον τρόπο, θα επιτευχθεί η δικιά μας συνεισφορά στην ήδη υπάρχουσα αλλά «ελλιπή» βιβλιογραφία σχετικά με την κινεζική εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς της σχέσεις, όπως αυτές γίνονται αντιληπτές υπό το πρίσμα της παγκόσμιας οικονομίας και των στρατιωτικών θεμάτων.

1.3 Κεντρικό ερευνητικό ερώτημα - Επιμέρους Ερωτήματα.

Το γεγονός πως η Κίνα σήμερα κατέχει την τρίτη θέση στην παγκόσμια κατάταξη ισχύος (GlobalFirePower, 2024) σε συνδυασμό με το γεγονός πως αυτή η διάκριση επετεύχθη μέσα σε ένα σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα, (συγκεκριμένα εντός τριών δεκαετιών) γεννά από μόνο του ορισμένα ερωτήματα σχετικά με την αποφάσεις που ανέλαβε η ηγεσία της χώρας, ώστε να φτάσει να γνωρίσει αυτή την ανάπτυξη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το κύριο ερευνητικό ερώτημα που θα μας απασχολήσει είναι οι πολιτικές στρατηγικές που αναλαμβάνει η ηγεσία της Κίνας, οι οποίες αιτιολογούν τη ραγδαία και απότομη αυτή ανάπτυξή της, καθώς και το κατά πόσο αποτελεί σήμερα μια υπερδύναμη συγκρίσιμη με τις δύο μεγάλες «ανταγωνίστριες» δυνάμεις: τις ΗΠΑ και τη Ρωσία. Πιο αναλυτικά, το κεντρικό ερευνητικό θέμα που θα απασχολήσει την παρούσα μελέτη είναι η εξωτερική πολιτική της Κίνας, καθώς και οι διεθνείς σχέσεις (διπλωματικές, οικονομικές και στρατιωτικές) με τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις.

Επιπλέον και σε συνέχεια του παραπάνω ερωτήματος, θα διερευνηθεί και το πώς οι διπλωματικές, στρατιωτικές και εμπορικές σχέσεις της Κίνας με τις παραπάνω μεγάλες δυνάμεις, επηρεάζονται με βάση τα γεωπολιτικά, οικονομικά και στρατηγικά τους συμφέροντα. Μέσα στο ίδιο φάσμα θα μελετηθούν και οι διεθνείς διπλωματικές και οικονομικές σχέσεις της Κίνας με τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ασίας, όπως και της Αφρικής, καθώς αποτελούν τις χώρες που προσεγγίζει η πρώτη με σκοπό τη διάδοση της επιρροής της και την απόκτηση συμμάχων μέσα από εμπορικές καινοτομίες, όπως η ανάπτυξη του «Δρόμου του Μεταξιού» (Belt Road Initiative) στο έδαφός τους. Με άλλα λόγια, θα αναλυθεί το πως επηρεάζονται οι χώρες αυτών των ηπείρων μέσω του παραπάνω εμπορικού εγχειρήματος, καθώς και πως αυτό επιδρά στις εθνικές πολιτικές και την οργάνωσή τους.

Ακόμα, δεδομένης της οικονομικής και κατ' επέκταση στρατιωτικής ανάπτυξης της Κίνας γεννιούνται ερωτήματα σχετικά με τις πιθανές προκλήσεις που μπορεί να παρουσιαστούν στο διεθνές σκηνικό, με βάση την παρούσα κατανομή ισχύος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Πιο συγκεκριμένα θα μελετηθεί το ερώτημα κατά πόσο η άνοδος της Κίνας θα βασιστεί μελλοντικά σε ένα πλαίσιο διεθνών συνεργασιών ή στη σύγκρουση με τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις, ενώ στο ίδιο πλαίσιο θα μελετηθούν τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται για την ανάδειξη μιας ανεπτυγμένης χώρας σε υπερδύναμη.

Τέλος θα πραγματοποιηθεί μια προσπάθεια διαμόρφωσης μιας θεωρητικής προσέγγισης μέσα από τις επιστημονικές και ακαδημαϊκές εκτιμήσεις που θέλουν την Κίνα να μετατρέπεται σε μια παγκόσμια «ηγεμονική» δύναμη και να δημιουργεί ένα νέο διπολικό σύστημα. Πιο αναλυτικά, θα ερευνηθεί το ενδεχόμενο η Κίνα να αποσκοπεί στη διατήρηση του υπάρχοντος status quo, ύστερα από την εξισορρόπηση ισχύος με τις ΗΠΑ, ή αν

προσβλέπει στη ριζική αλλαγή της υπάρχουσας ισορροπίας ισχύος του διεθνούς συστήματος.

1.4 Σχεδιασμός μεθοδολογίας.

Σύμφωνα με την προσέγγιση που ακολουθείται για την ανάλυση του συγκεκριμένου ερευνητικού θέματος και όπως κάνουν πρόδηλο τα παραπάνω υποκεφάλαια η μεθοδολογία της έρευνας θα επικεντρωθεί στη διαδικασία της θεωρητικής μελέτης και ανάλυσης των δεδομένων που θα συλλεχθούν (theory construction)³. Με άλλα λόγια, θα πραγματοποιηθεί μια βιβλιογραφική έρευνα, στην οποία θα γίνει ευρεία χρήση πρωτογενών, αλλά κυρίως δευτερογενών πηγών με στόχο να αντληθούν οι απαραίτητες πληροφορίες προς απάντηση των θεωρητικών ερωτημάτων που τέθηκαν στο παραπάνω υποκεφάλαιο. Ταυτόχρονα μέσω της βιβλιογραφικής έρευνας θα επιτευχθεί ευστοχά η τεκμηρίωση των θέσεων και των όσων υποστηρίζονται στη παρούσα μελέτη, όπως αυτά αναφέρονται στο θεωρητικό πλαίσιο και στα ερωτήματα.

Επιπλέον αξίζει να επισημανθεί πως τα δεδομένα συλλέχθηκαν, μελετήθηκαν και αξιολογήθηκαν με σκοπό να αποφευχθεί κάθε είδος μεροληψίας ή ελλιπούς ανάλυσης, ενώ η διατύπωση των θέσεων και των πληροφοριών αυτών γίνεται στο πλαίσιο της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας. Έτσι λοιπόν, στόχος της μελέτης είναι η καταγραφή και η ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, η παρουσίαση των συλλεγόμενων πληροφοριών από επίσημες κρατικές και μη πηγές σαν επεξεργασμένα πρωτογενή δεδομένα, ενώ παράλληλα και η αξιολόγηση, η ανάλυση και η ερμηνεία μελετών από ινστιτούτα, συλλογικά έργα, άρθρα και βιβλία από μεμονωμένους ερευνητές και συγγραφείς.

Ακόμα, ένα ποσοστό της εργασίας θα βασιστεί και στη δευτερογενή έρευνα με στόχο τη συστηματική ανασκόπηση των προβληματισμών που αναφέρθηκαν στα ερευνητικά ερωτήματα, καθώς και των αιτιών πρόκλησης αυτών, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την αξιοπιστία στην ερμηνεία της υπάρχουσας γνώσης και στη δημιουργία νέας. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού θα συλλεχτούν δεδομένα και πληροφορίες από άρθρα, Fora και ηλεκτρονικά περιοδικά οικονομικού και στρατιωτικού περιεχομένου, ώστε να ενισχυθούν οι ισχυρισμοί της παρούσας μελέτης, καθώς και να εξαχθούν έγκυρα συμπεράσματα, με βάση τα δεδομένα που θα αντληθούν⁴. Χάρης αυτού του είδους την έρευνα θα επιτευχθεί η επαλήθευση των ευρημάτων, προς απάντηση των ερωτημάτων που τέθηκαν στην παραπάνω υποενότητα και που θα απαντηθούν στα επόμενα κεφάλαια.

Επιπρόσθετα, αυτή η μέθοδος κρίνεται η καταλληλότερη καθώς θα βοηθήσει την παρούσα μελέτη στην περιγραφή και την ανάλυση των δεδομένων που θα αναπτυχθούν παρακάτω, ενώ θα καταστεί ευκολότερη και η παράθεση και η επεξήγηση των συλλεγόμενων γνώσεων που αντλήθηκαν για την απάντηση των συγκεκριμένων ερευνητικών ερωτημάτων (Παπαγεωργίου, 2014: 1-3). Τέλος, για την καλύτερη κατανόηση των θέσεων και των ευρημάτων της μελέτης θα παρατεθεί μια πληθώρα από χάρτες, πίνακες και διαγράμματα

³ Theory construction σύμφωνα με τους Markovsky & Webster (2015) είναι η διαδικασία κατά την οποία γίνεται διατύπωση και συναρμολόγηση στοιχείων άλλων θεωριών ή επίσημων κυβερνητικών και μη πηγών σε νέα συνεκτικά σύνολα ή και η διαδικασία αναθεώρησης και επέκτασης θεωριών υπό το πρίσμα σημασιολογικών ή/και εμπειρικών αναλύσεων.

⁴ Η δευτερογενής έρευνα εξυπηρέτησε του σκοπούς της παρούσας εργασίας, ωστόσο το σύνολο των πηγών που αξιοποιήθηκαν για την συλλογή των δεδομένων δεν είχαν αξιοσημείωτες αποκλίσεις μεταξύ τους σχετικά με τα εμπορικά, οικονομικά και στρατιωτικά δεδομένα που αντλήθηκαν.

που θα απεικονίζουν πρακτικά και παραστατικά τα συλλεγόμενα δεδομένα και τις πληροφορίες που θα αναλύονται στα επιμέρους κεφάλαια.

1.5 Η Δομή της Διατριβής.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιασθεί το θεωρητικό πλαίσιο του κεντρικού ερευνητικού ερωτήματος παρουσιάζοντας βασικές έννοιες γύρω από τις μεγάλες δυνάμεις του 21^{ου} αιώνα και τις σχέσεις που επικρατούν μεταξύ τους. Στο 3^ο Κεφάλαιο θα μελετηθούν και θα αναλυθούν οι πολιτικό/οικονομικές σχέσεις και η επιρροή της Κίνας στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ασίας και της Αφρικής μέσω της δημιουργίας του «δρόμου του Μεταξιού» (Belt Road Initiative). Επιπλέον στο 4^ο κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί μια σύντομη ιστορική αλλά διεξοδική επισκόπηση των πολιτικών και των συγκυριών που οδήγησαν στη σταδιακή, αλλά συνεχώς ακμάζουσα πορεία της Κίνας στο διεθνές σκηνικό, έως και τις μέρες μας που θεωρείται ένα από τα πιο ανεπτυγμένα κράτη παγκοσμίως. Υπό το ίδιο πρίσμα θα αναλυθούν οι διπλωματικές, εμπορικές και στρατιωτικές σχέσεις της με τις μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη: ΗΠΑ και Ρωσία, υπό το φάσμα των διεθνών σχέσεων και της στρατηγικής.

Στο 5^ο και τελευταίο θα παρατεθούν τα συμπεράσματα της έρευνας από τη μελέτη της βιβλιογραφίας, όπως επίσης και απο την ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων που θα πραγματοποιηθεί στα παρακάτω κεφάλαια. Επιπλέον σε αυτό το κεφάλαιο θα επιχειρηθεί η αποτύπωση εκτιμήσεων και προβλέψεων σχετικά με τη μελλοντική πορεία της Κίνα στο διεθνές σύστημα. Πιο συγκεκριμένα, θα καταβληθεί μία προσπάθεια απεικόνισης των μελλοντικών βλέψεων και των στόχων της ηγεσίας της χώρας σε σχέση με τις οικονομικές πολιτικές και τους γεωπολιτικούς στόχους που πιθανόν θα αναπτύξει, καθώς επίσης και των διεθνών διπλωματικών σχέσεων που θα επιδιώξει με τα υπόλοιπα ανεπτυγμένα κράτη και συνασπισμούς κρατών.

Κεφάλαιο 2^ο - Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Η έννοια της «Υπερδύναμης».

Το εννοιολογικό και σημασιολογικό πλαίσιο του όρου «υπερδύναμη» αποτελεί σχετικά πρόσφατη προσθήκη στο λεξικό της πολιτικής επιστήμης. Επιπλέον, συχνά οι ακαδημαϊκοί που ασχολούνται με το ζήτημα της ύπαρξης ή και της γένεσης μεγάλων δυνάμεων διαφωνούν για τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις που χρειάζονται να ικανοποιούνται, για να χαρακτηριστεί μία ανεπτυγμένη χώρα ως υπερδύναμη με τρόπο τέτοιο, ώστε να ξεχωρίσει από τις υπόλοιπες. Ο γενικά αποδεκτός ορισμός σύμφωνα με τον Andre Munro (2024) συνοψίζει τον όρο «υπερδύναμη» στο κράτος, το οποίο κατέχει υπέρτερη στρατιωτική ή/και οικονομική ισχύς, καθώς επίσης βρίσκεται σε θέση να ασκήσει μεγάλη επιρροή σε τρίτα κράτη, συγκριτικά με άλλες (ανταγωνίστριες) χώρες.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τους ρεαλιστές και τους νεορεαλιστές ακαδημαϊκούς, ο αριθμός των υπερδυνάμεων που υπάρχουν παγκοσμίως μπορεί να αποτελέσει κρίσιμο παράγοντα για τη διεξαγωγή της διεθνούς πολιτικής. Με άλλα λόγια, η ύπαρξη ενός, δύο ή περισσότερων υπερδυνάμεων στο παγκόσμιο σύστημα⁵ επηρεάζει αντίστοιχα και τη σταθερότητα της διεθνούς τάξης, όπως επίσης και την προοπτική για τη διατήρηση της ειρήνης ή το ξέσπασμα πολέμου (Waltz, 2010: 161-170). Γι' αυτό το λόγο, η κατοχή υψηλών στρατιωτικών δυνατοτήτων θεωρείται γενικά ως ο πιο καθοριστικός παράγοντας για τη διάκριση μια υπερδύναμης. Πιο συγκεκριμένα, με βάση τα σύγχρονα δεδομένα η ικανότητα πυρηνικής αποτροπής, καθώς και η ικανότητα για προβολή στρατιωτικής ισχύος σε κάθε μέρος του πλανήτη, θεωρούνται τα βασικά χαρακτηριστικά των υψηλών στρατιωτικών δυνατοτήτων. Παράλληλα, μια υπερδύναμη αντλεί τη δύναμή της από την ισχυρή οικονομία της, όπως επίσης και από τη δυνατότητα που έχει να ασκεί επιρροή στις πολιτικές αποφάσεις τρίτων κρατών χωρίς τη χρήση βίας (soft power), ελέγχοντας έτσι τον τρόπο που αυτά αλληλοεπιδρούν στο διεθνές σύστημα (Κουσκουβέλης, 2004: 149-158).

Γενικότερα θα μπορούσε να υποστηριχτεί πως το διεθνές σύστημα στις μέρες μας θεωρείται πολύ-πολικό, με τις ΗΠΑ να κατέχουν σχεδόν την πρωτοκαθεδρία σε κάθε τομέα ισχύος όπως αυτοί αναλυθήκαν παραπάνω. Μάλιστα οι ΗΠΑ κατάφεραν να διατηρήσουν την παγκόσμια υπεροχή τους παρά τις κρίσεις και τα εμπόδια που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα σε οικονομικό, στρατιωτικό και εμπορικό τομέα. Ωστόσο, το ερώτημα που απασχολεί πολλούς ερευνητές των διεθνών σχέσεων σήμερα είναι η σταδιακή ελάττωση της αμερικανικής διπλωματικής διεθνούς επιρροής και η ταυτόχρονη άνοδος της Κίνας στο διεθνές σύστημα. Πιο συγκεκριμένα με τις ριζικές μεταβολές στο δομικό, κρατικό μοντέλο της Κίνας τις τελευταίες τρεις δεκαετίες και την ανάπτυξη ενός ισχυρού παγκόσμιου εμπορικού δικτύου, η ίδια έχει αναχθεί σε υπολογίσιμη οικονομική υπερδύναμη. Κατά συνέπεια έχει αποτελέσει πολυσυζητημένο αντικείμενο η προοπτική της Κίνας να κατακτήσει οικονομικά ολόκληρη την Ασία και συν επακολούθως να βρίσκεται στη θέση να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ ως μια νέα παγκόσμια υπερδύναμη (Munro, 2024).

⁵ Ο αριθμός των υπερδυνάμεων που υπάρχουν και ασκούν επιρροή στο διεθνές σύστημα χαρακτηρίζει και το σύστημα αυτό ως μονοπολικό (ύπαρξη μίας, ηγεμονικής δύναμης), διπολικό (δύο δυνάμεις που ανταγωνίζονται για την παγκόσμια ηγεμονία) ή ως πολυπολικό (πολλές δυνάμεις, με παρόμοια χαρακτηριστικά ανταγωνίζονται η μία την άλλη ή συνάπτουν συμμαχίες, με σκοπό την εξάλειψη των υπολοίπων και την εγκαθίδρυση της δικιάς τους ηγεμονίας).

2.2 Πλαίσιο ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων αποτελεί ένα ερευνητικό ζήτημα, το οποίο μπορεί να ερμηνευθεί με δύο διαφορετικούς, αλλά αλληλένδετους τρόπους. Κατά την πρώτη περίπτωση ο «ανταγωνισμός» ερμηνεύεται με την πολιτική σημασία του όρου, δηλαδή με τη δημιουργία ενός άτυπου και επιθετικού δημόσιου διαλόγου μεταξύ δύο, ή περισσότερων υπερδυνάμεων με παρόμοια κρατική ισχύς. Παράλληλα, και εφόσον ολοκληρωθεί η πρώτη περίπτωση, κατά τη δεύτερη ερμηνεία, η κορύφωση αυτού του διαλόγου γεννά την επιχειρησιακή πλευρά του «ανταγωνισμού» με εξοπλιστικούς αγώνες προς απόκτηση υπεροχής έναντι του (ή των) αντιπάλου(ων) κράτους(ών). Επιπλέον στο πιο ακραίο σενάριο διεξάγονται πολύ συχνά στρατιωτικές ασκήσεις και επιδείξεις, προβάλλοντας το μέγεθος της αποκτηθείσας ισχύος, με σκοπό την πρόκληση φόβου προς την αντίπαλη πλευρά, και ταυτόχρονη αμφισβήτηση των δικών της ικανοτήτων στον αντίστοιχο τομέα⁶.

Αποτελεί κοινή παραδοχή στον κλάδο των διεθνών σχέσεων, πως στις μέρες μας το πλαίσιο ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων βασίζεται κυρίως στον αγώνα των εξοπλιστικών για την επίτευξη της μέγιστης κρατικής ασφάλειας από εξωτερικές απειλές. Παρ' όλα αυτά σπουδαίο ρόλο διαδραματίζουν και ρητορικές πρακτικές της εξωτερικής πολιτικής της ηγεσίας τους. Με άλλα λόγια, καμία μεγάλη δύναμη δεν θα μπορέσει εξασφαλίσει και να διατηρήσει ένα σχετικά μεγάλο αμυντικό προϋπολογισμό, εάν δεν είναι σε θέση να πείσει κυβέρνηση και λαό για την παρουσία μια εξωτερικής και συνεχώς επικείμενης απειλής (Williams & McGinnis, 1992: 86). Ωστόσο, όταν στο διεθνές σύστημα υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ δύο ή περισσότερων δυνάμεων, η πολιτική ηγεσία απαιτείται να λάβει και άλλες σημαντικές αποφάσεις. Πέρα δηλαδή από τα εξοπλιστικά προγράμματα και την έρευνα πάνω σε αυτά, καλείται να διαχειριστεί την πολιτική κρίση που θα δημιουργήσει ο συγκεκριμένος ανταγωνισμός. Επιπλέον, απαιτείται να δημιουργήσει διπλωματικούς διάυλους επικοινωνίας με τρίτα κράτη προς απόκτηση συμμάχων. Η υποστήριξη και η επιρροή πάνω σε αυτά τα κράτη μπορεί να επέλθει μέσω οικονομικής ή/και στρατιωτικής βοήθειας, παρεμβαίνοντας και επιλύοντας τις τοπικές τους διαφορές με άλλα κράτη της περιοχής που ανήκουν. Κατά το γενικό πλαίσιο του ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, ο αντικειμενικός σκοπός κάθε υπερδύναμης είναι η αποτροπή της εχθρικής δύναμης από την απόκτηση νέων όπλων, συμμάχων και ιδεολογικών «ανοιγμάτων» προς επιρροή άλλων κρατών (McGinnis, 1991: 447). Ωστόσο δεν πρέπει να λησμονείται από την ηγεσία των μεγάλων δυνάμεων πως «οι ενέργειες ενός κράτους προς ένα άλλο έχουν όσα θετικά, όσα και αρνητικά αποτελέσματα για το δεύτερο και τις αντιδράσεις του» (Allison, 1971: 178).

2.3 Ανάδυση ενός πολυπολικού συστήματος – Σχέσεις των μεγάλων δυνάμεων.

Σύμφωνα με τους Williams και McGinnis (1992: 89) το βασικότερο κριτήριο για τη δημιουργία και τη διατήρηση της ισχύος μια υπερδύναμης είναι ο προϋπολογισμός στον

⁶ Σύμφωνα με τον καθηγητή διεθνών σχέσεων Ηλία Κουσκουβέλη (2000), το παραπάνω φαινόμενο βασίζεται σε μία πάγια στρατηγική τακτική, αυτή της «στρατηγικής επικράτησης», η οποία εφαρμόστηκε κατά τον ψυχρό πόλεμο από τις ΗΠΑ προς την ΕΣΣΔ και πιστεύεται ότι θα χρησιμοποιηθεί στο μέλλον και προς την Κίνα. Ωστόσο σύμφωνα με τον ίδιο, αυτή η τακτική κάνει επιτακτική την ανάγκη για την εφαρμογή από την αντίπαλη πλευρά της αντισταθμιστικής στρατηγικής προς επίτευξη ισορροπίας ισχύος. Το πρόβλημα που δημιουργείται είναι πως και οι παραπάνω ενέργειες μπορεί να ξεφύγουν από τον έλεγχο των κρατών και την «ειρηνική» ρητορική ανταγωνισμού και να πάρουν εμπόλεμη μορφή.

τομέα της άμυνας. Με βάση αυτόν τον παράγοντα μπορούν να καθοριστούν πολλές πτυχές των πολιτικών και διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, όπως και αυτών με τρίτα κράτη. Μάλιστα, οι ίδιοι αναφέρουν πως οι δαπάνες στον αμυντικό τομέα ακολουθούν αμοιβαία δυναμική με τη διπλωματική ρητορική. Πιο αναλυτικά, όσο μεγαλύτερος είναι ο προϋπολογισμός για την εθνική άμυνα, τόσο περισσότερες πιστεύεται ότι θα είναι και οι πολιτικές εχθροπραξίες. Κατά αυτόν τον τρόπο αν μια υπερδύναμη εφαρμόσει ορισμένες πολιτικές με στόχους και συνέπειες που ξεπερνάνε το εθνικό επίπεδο και απλώνονται στο παγκόσμιο, τότε η αντίδραση μια τρίτης μεγάλης δύναμης ή του συνόλου των μεγάλων δυνάμεων μπορεί να έχει απρόβλεπτα αποτελέσματα για το διεθνές σκηνικό και όχι μόνο για τις μεταξύ τους διπλωματικές σχέσεις.

Παρ' όλα αυτά η εχθρότητα και ο ανταγωνισμός των μεγάλων δυνάμεων δεν καθορίζεται μόνο από τις αμυντικές δαπάνες και την επιθετική διεθνή πολιτική. Αρκετές φορές, οι διεθνείς σχέσεις μεταξύ δύο υπερδυνάμεων καθορίζονται από παράγοντες σε εθνικό επίπεδο, όπως οι κρατικές εκλογές, ή από ενέργειες με παγκόσμιο αποτύπωμα όπως η προσπάθεια διαχείρισης και ελέγχου της διεθνούς οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την πρώτη περίπτωση η εκάστοτε κυβέρνηση δύναται να χαράζει τη δικιά της εξωτερική πολιτική και εξωτερικές διακρατικές σχέση με βάση την πολιτική της κατεύθυνση και ιδεολογικό προσανατολισμό. Παρόμοια είναι η κατάσταση, όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, καθώς η μεγάλες δυνάμεις λόγω του συσσωρευμένου πλούτου και της ισχύος που κατέχουν, επιδιώκουν να ελέγξουν τη ροή της διεθνούς οικονομίας μέσω εξασφάλισης μονοπωλίου στο εμπόριο (Sims, 1980: 35-48).

Έτσι λοιπόν αναφερόμενοι στις σημερινές σχέσεις μεταξύ των τριών μεγαλύτερων δυνάμεων (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα) παρατηρούνται δύο αδιαμφισβήτητα φαινόμενα: το πρώτο είναι το γεγονός πως οι μεμονωμένες ενέργειες κάθε υπερδύναμης επηρεάζουν τις πολιτικές των υπόλοιπων δύο. Παράλληλα το δεύτερο δεδομένο είναι πως οι σχέσεις μεταξύ δύο εξ' αυτών επηρεάζουν την τρίτη κάθε φορά υπερδύναμη. Με άλλα λόγια, σήμερα δεν υπάρχει μόνο ανταγωνισμός μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας, αντίθετα έχει ενταχθεί στη διαμάχη των υπερδυνάμεων και η Κίνα, η οποία δεν είναι πλέον μια ασήμαντη δύναμη, αλλά μια χώρα με υπολογίσιμη ισχύς. Μάλιστα το πολυπολικό σύστημα αυτό έχει το πολύπλοκο χαρακτηριστικό πως τόσο η Ρωσία, όσο και οι ΗΠΑ αντιδρούν στις διεθνείς πολιτικές και τις συμπεριφορές της Κίνας, αλλά ταυτόχρονα αντιδρούν και η μία στη στάση της δεύτερης σχετικά με την Κίνα. Αυτό το χαρακτηριστικό είναι αυτό που ονομάζεται «ανταγωνισμός των μεγάλων δυνάμεων» (Williams & McGinnis, 1992: 92). Τέλος, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η ίδια αντιπαλότητα μεταξύ τους επηρεάζεται και από τις αμφίπλευρες σχέσεις των υπερδυνάμεων. Πιο αναλυτικά, οι Σινο-Ρωσικές σχέσεις ασκούν ορισμένη επιρροή στις Ρωσο-Αμερικανικές σχέσεις και ταυτόχρονα οι Σινο-Αμερικανικές σχέσεις επηρεάζουν αντίστοιχα τις σχέσεις των τελευταίων με τη Ρωσία⁷.

2.4 Προκλήσεις της ανάδυσης ενός πολυπολικού συστήματος.

Η πολυπλοκότητα του διεθνούς συστήματος αποτελεί τη νέα αποδεκτή έννοια που χαρακτηρίζει το παγκόσμιο σκηνικό, αντικαθιστώντας την ηγεμονία των ΗΠΑ που είχε εγκαθιδρυθεί με την πτώση της ΕΣΣΔ το 1991. Η βασική εικόνα λοιπόν του νέου συστήματος αποτελείται από έναν αριθμό ισχυρών κρατών «πόλων», τα οποία επηρεάζουν

⁷ Επειδή οι σχέσεις των ΗΠΑ με την Κίνα περιορίζονται σε οικονομικές συνεργασίες όπως θα αναλυθεί στα παρακάτω κεφάλαια, δεν έχουν την ίδια βαρύτητα επιρροής για την Ρωσία, όπως έχουν οι Σινο-Ρωσικές για τις ΗΠΑ που εκτός από οικονομικές/εμπορικές έχουν εξαπλωθεί και στον τομέα των στρατιωτικών συνεργασιών και των κοινών ασκήσεων με αμοιβαίο εχθρό τις ΗΠΑ.

τον τρόπο λειτουργίας της διεθνούς πολιτικής. Το αξιοσημείωτο φαινόμενο που παρατηρείται είναι πως σε αυτό το νέο σύστημα παρόλο που η άνοδος της Κίνας είναι αδιαμφισβήτητα υπαρκτή και συνεχίζει να υφίσταται και παράλληλα η Ρωσία προσπαθεί να εξαπλώσει την επιρροή της μέσω σκληρής ισχύος, σύμφωνα με του Brooks και Wohlforth (2015: 9-13) οι ΗΠΑ θα διατηρήσουν την παγκόσμια ηγεμονία τους. Συνεχίζοντας οι δύο συγγραφείς στο άρθρο τους⁸ αναφέρουν η Κίνα αποτελεί μια ιδιαίτερη κατηγορία που η έννοια της πολικότητας του συστήματος δεν μπορεί να αποσαφηνίσει. Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα έχει ξεπεράσει οικονομικά και τεχνολογικά κάθε μεγάλη δύναμη όπως η Γερμανία, η Ιαπωνία και η Ρωσία, αλλά ακόμα αποτελεί ουτοπικό να φτάσει την ισχύ των ΗΠΑ σε αυτούς τους τομείς. Ωστόσο η θεωρία των διεθνών σχέσεων δεν είναι ακόμα ικανή να προβλέψει την ανθεκτικότητα του κινεζικού οικονομικού και πολιτικού συστήματος, ώστε να αξιολογήσει την ικανότητα της κινεζικής ηγεσίας να φτάσει τη χώρα στο επίπεδο που αξιοποιεί τους πόρους της, με σκοπό τη δημιουργία δυνατοτήτων «παγκόσμιας υπερδύναμης».

Κατά συνέπεια, για να καταστεί εφικτό από την Κίνα να μεταμορφώσει τη μέχρι πρότινος ηγεμονία των ΗΠΑ σε ένα νέο διπολικό (ίσως και πολυπολικό, εάν με την αποδυνάμωση των ΗΠΑ, αναδυθούν νέες δυνάμεις) σύστημα θα χρειαστεί να καλύψει τα κενά με τα αμερικανικά τεχνολογικά και στρατιωτικά επιτεύγματα, όπως και να αποκτήσει τη δυνατότητα να μετατρέπει την οικονομική της ισχύς σε στρατιωτική, καθώς όπως αναλύθηκε και παραπάνω αυτή η ικανότητα μετατρέπει μια μεγάλη δύναμη σε υπερδύναμη (Brooks και Wohlforth, 2015: 16). Μάλιστα, η Κίνα θα μπορούσε να αποκτήσει πενταπλάσια ή και δεκαπλάσια οικονομική ανάπτυξη σε σχέση με τις ΗΠΑ, ή ακόμα και να εξασφαλίσει συγκρίσιμη επιστημονική/τεχνολογική ισχύς. Ωστόσο, όσο το Πεκίνο απορρίπτει την ιδέα της αξιοποίησης των πόρων της με σκοπό την ανάπτυξη στρατιωτικών ικανοτήτων επιπέδου υπερδύναμης, το διεθνές σύστημα θα παραμείνει μονοπολικό, με τις ΗΠΑ να ηγούνται αυτού (Monteiro, 2014: 48)

2.5 Αξιολόγηση κατανομής ισχύος στον 21^ο αιώνα.

Σύμφωνα με τον Edward Luttwak (1990: 17-23) τα βασικότερα στοιχεία της κρατικής ισχύος είναι η γεωγραφία, το μέγεθος πληθυσμού η οικονομική ισχύς, οι φυσικοί πόροι, η στρατιωτική ισχύς, η διπλωματική ισχύς και τέλος η τεχνολογική ισχύς. Ωστόσο με βάση τον Combert (2020: 14) τα σημαντικότερα στοιχεία της κρατικής δύναμης είναι η στρατιωτική, οικονομική και τεχνολογική ισχύς, χωρίς αυτά να αποτελούν τα πλέον καθοριστικά. Αυτό που συχνά αμελείται είναι πως κανένα από τα τρία στοιχεία δεν πρέπει να αποτελεί τη μοναδική πηγή εξουσίας και ισχύος ενός κράτους, ενώ επιπλέον δεν πρέπει κανένα από αυτά να δεσμεύει όλους του πόρους που διαθέτει ένα κράτος, ειδικά όταν έχει σκοπό να κυνηγήσει διεθνείς πολιτικούς στόχους. Επιπλέον, κάθε ένα από αυτά τα βασικά στοιχεία δύναμης είναι αναγκαίο να αλληλοεπιδρά με τα άλλα, καθώς η οικονομική ισχύς είναι απαραίτητη για την ύπαρξη στρατιωτικής ισχύος, αλλά από μόνη της ανεπαρκής για την εξασφάλιση της τελευταίας. Παράλληλα η τεχνολογική υπεροχή κρίνεται απόλυτα αναγκαία τόσο για την ανάπτυξη υπερσύγχρονων οπλικών συστημάτων, όσο και για τη μεγέθυνση της οικονομίας ενός κράτους. Ακόμα η ικανότητα για απόκτηση πρωτοποριακών στρατιωτικών δυνατοτήτων μπορεί να δημιουργήσει παρακλάδια στην ανάπτυξη του οικονομικού (εμπορικού) και τεχνολογικού τομέα (Brooks & Wohlforth, 2015: 22-30).

⁸ «The Rise and Fall of the Great Powers in the Twenty-first Century: China's Rise and the Fate of America's Global Position» by Stephen G. Brooks & William C. Wohlforth.

Παρακάτω λοιπόν θα γίνει μια αναλυτική περιγραφή του καθενός παράγοντα κρατικής, υλικής ισχύος για την καλύτερη κατανόηση του ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων.

2.5.1 Στρατιωτική ισχύς.

Είναι γενικά αποδεκτό πως ο πιο αποδοτικός και έμπιστος τρόπος να μετρήσουμε την κατανομή στρατιωτικής ισχύος ανά τις μεγάλες δυνάμεις επιτυγχάνεται μέσα από τη σύγκριση των αμυντικών δαπανών (Brooks & Wohlforth, 2015: 17-22). Ωστόσο σύμφωνα με τον Charles Glaser (2011: 142-144) αυτή η προσέγγιση εμφανίζει ένα σημαντικό μειονέκτημα, δηλαδή το γεγονός πως οι δαπάνες που αποφασίζει κάθε κράτος να κάνει στον στρατιωτικό τομέα είναι καθαρά επιλογή της εκάστοτε κυβέρνησης. Κατά συνέπεια τα νούμερα μπορεί να είναι παραπλανητικά, καθώς και να μην συσχετίζονται με τις πραγματικές ικανότητες των μεγάλων δυνάμεων. Παρόλο που η παραπάνω άποψη έχει αποκτήσει πολλούς υποστηρικτές, τα στοιχεία διάφορων ερευνών σχετικά με την αποκαλούμενη «διαχείριση των (κρατικών) πόρων⁹» έρχονται να διαψεύσουν εν μέρει την τελευταία άποψη του Glaser και να αποδείξουν πως, αν και το ποσοστό των αμυντικών δαπανών είναι όντως επιλογή της ηγεσίας ενός κράτους επηρεάζει καθοριστικά την κατανομή ισχύος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Έτσι λοιπόν, όπως φαίνεται και στον «Πίνακα 1» οι ΗΠΑ κατέχουν την πρωτιά στις στρατιωτικές δαπάνες, με την Κίνα να προβαίνει σχεδόν στο 1/3 των αμυντικών δαπανών των ΗΠΑ. Παράλληλα, στο «Διάγραμμα 1» γίνεται ξεκάθαρη η πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ στον αμυντικό βιομηχανικό τομέα, ενώ επίσης όπως φαίνεται στο «Διάγραμμα 2» οι ΗΠΑ έχουν τεράστιο προβάδισμα σε σχέση με την Κίνα σε μία πλειάδα τομέων της στρατιωτικής ισχύος που αφορούν κυρίως υλικά μέσα πολεμικών επιχειρήσεων σε θάλασσα, αέρα και διάστημα. Τέλος από τα τελευταία διαγράμματα γίνεται ξεκάθαρη και η πρωτοβουλία στη δημιουργία μέσων και υποδομών για τη μεταφορά του παραπάνω στρατιωτικού υλικού, χάρις την ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας των ΗΠΑ σε σχέση με τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις.

Πίνακας 1

Οι αμυντικές δαπάνες των μεγάλων Δυνάμεων.

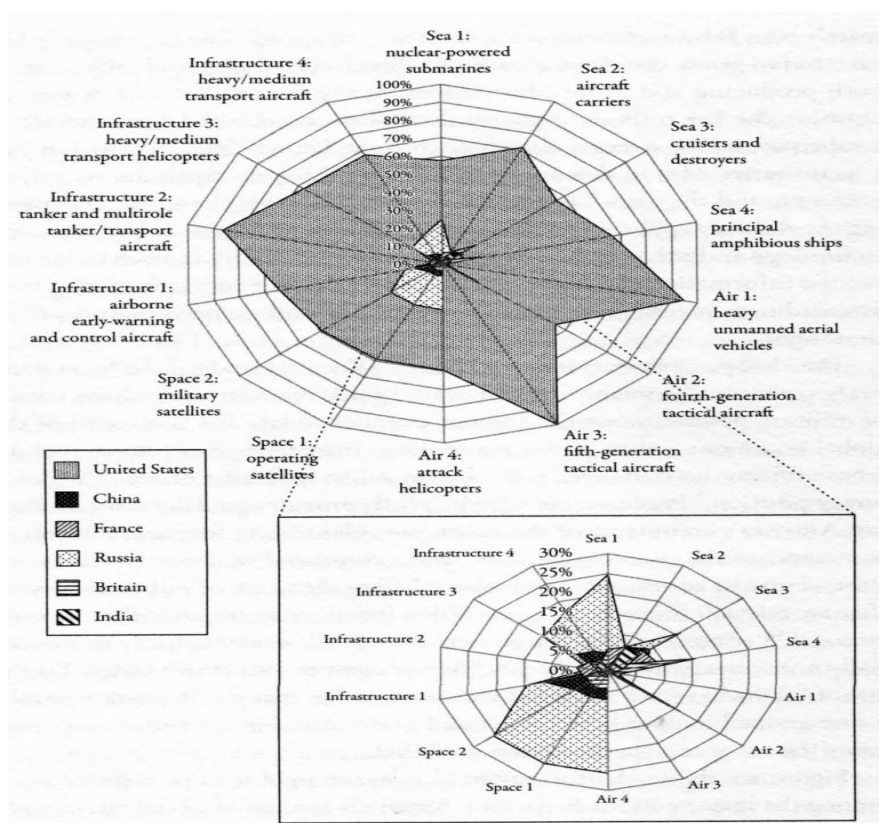
Κατάταξη	Χώρα	Αμυντικές Δαπάνες (σε δις \$)	% από τις παγκόσμιες αμυντικές δαπάνες
1	ΗΠΑ	876,9 \$	39%
2	Κίνα	292 \$	13%
3	Ρωσία	86,4 \$	3,90%
4	Ινδία	81,4 \$	3,60%
5	Σαουδική Αραβία	75 \$	3,30%
6	Ην. Βασίλειο	68,5 \$	3,10%
7	Γερμανία	55,8 \$	2,50%
8	Γαλλία	53,6 \$	2,40%
9	Ν. Κορέα	46,4 \$	2,10%
10	Ιαπωνία	46 \$	2,10%

Πηγή: Visual Capitalist (by Pallavi Rao), 2023

⁹ Command of the Commons

Διάγραμμα 1

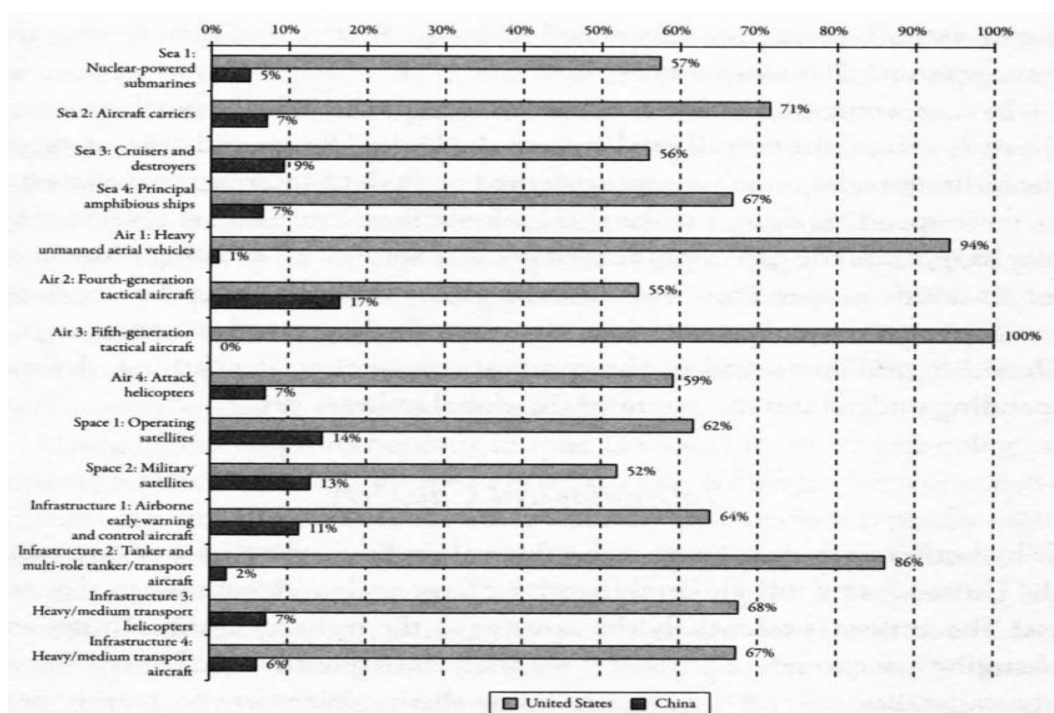
Τομείς ανάπτυξης αμυντικού βιομηχανικού τομέα μεταξύ των μεγάλων Δυνάμεων.

Πηγή: Research Gate (by Toby Huff), 2017

Διάγραμμα 2

Η στρατιωτική ισχύς της Κίνας και των ΗΠΑ αποτυπωμένη σε εξοπλισμούς και μέσα.

Πηγή: Research Gate (by Toby Huff), 2017

2.5.2 Τεχνολογική ισχύς.

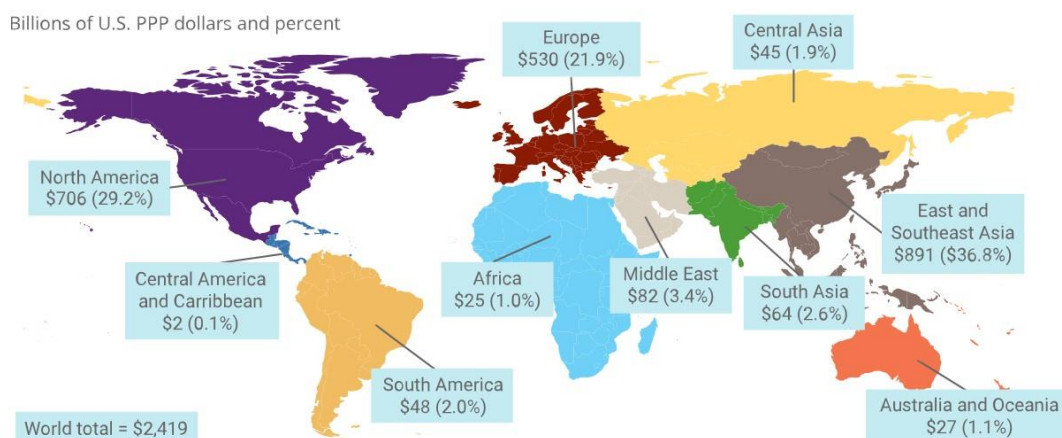
Για να επιτευχθεί μια υπολογίσιμη τεχνολογική ισχύς από ένα κράτος χρειάζεται να πληρούνται 2 προϋποθέσεις, άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται η υλική επένδυση σε υποδομές και έρευνα, ενώ κρίσιμος παράγοντας αποτελεί επίσης και η ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου (Human capital), το οποίο θα αντικατοπτρίζει τη μόρφωση, τις ικανότητες και την τεχνογνωσία των επιστημόνων πάνω στην υπάρχουσα τεχνολογία και τις εφαρμογές της. Ταυτόχρονα, οι παραπάνω επιστήμονες θα πρέπει να βρίσκονται σε θέση να αξιοποιήσουν τους πόρους και τις υποδομές που τους παρέχονται από το κράτος, με σκοπό την παραγωγή νέων τεχνολογικών επιτευγμάτων που θα αποδώσουν πίσω στο κράτος τεχνολογική υπεροχή έναντι των ανταγωνιστών του (Brooks & Wohlforth, 2015: 22). Με στόχο την πιο παραστατική απεικόνιση της ανάπτυξης στον τομέα της τεχνολογίας, παρακάτω στον «Διάγραμμα 3» φαίνεται η κατανομή της τεχνολογικής ισχύος σύμφωνα με του δείκτες «έρευνας και ανάπτυξης¹⁰» κάθε γεωγραφικής περιοχής

Διάγραμμα 3

Η κατανομή της τεχνολογικής ισχύος με βάση τους τομείς έρευνας και ανάπτυξης.

Figure RD-5

Global R&D expenditures, by region: 2019

Πηγή: U.S National Science Foundation, 2022

Ωστόσο επειδή ο «Χάρτης 6» αντιπροσωπεύει γεωγραφικές περιοχές και όχι την κατανομή της τεχνολογικής ισχύος ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις με αποτέλεσμα να εξάγονται λάθος συμπεράσματα για την πρωτοκαθεδρία στην τεχνολογική ανάπτυξη και έρευνα, παρατίθεται στη συνέχεια ο «Πίνακας 2» με τα αναλυτικά ποσά που δαπανήθηκαν για τον παραπάνω σκοπό από διάφορες χώρες. Επακολούθως, στον «Πίνακα 3» παρουσιάζονται οι τομείς δαπανών σε σχέση με τον τεχνολογικό τομέα και την πηγή δαπανών (U.S National Science Foundation, 2022).

¹⁰ Research and Development (R&D) Expenditures όπως αναφέρονται στην βασική πηγή των δεδομένων μας το U.S National Science Foundation.

Πίνακας 2

Συγκριτικοί ρυθμοί ανάπτυξης μεταξύ κρατικών δαπανών «Έρευνας και ανάπτυξης» και ΑΕΠ ανά χώρα (8 πρώτες τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες).

ΧΩΡΑ	ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΡΥΘΜΟΙ			
	κρατικές δαπάνες στην έρευνα και την ανάπτυξη (ΣΕ ΔΙΣ \$)	κρατικές δαπάνες στην έρευνα και την ανάπτυξη/ ΑΕΠ (%)	κρατικές δαπάνες στην έρευνα και την ανάπτυξη		ΑΕΠ	
			2000–10	2010–19	2000–10	2010–19
ΗΠΑ	668,4	3,13	4,3	5,6	3,9	4,1
ΚΙΝΑ	525,7	2,23	20,5	10,6	12,9	7,4
ΙΑΠΩΝΙΑ	173,3	3,20	3,6	2,4	2,7	2,0
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	148,1	3,19	4,9	6,1	3,6	4,3
Ν. ΚΟΡΕΑ	102,5	4,64	10,9	7,8	6,1	3,8
ΓΑΛΛΙΑ	73,3	2,20	4,3	4,1	3,9	4,0
ΙΝΔΙΑ	58,7	0,65	9,4	4,4	9,0	7,0
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	56,9	1,76	4,1	4,7	3,9	3,9

Πηγή: U.S National Science Foundation, 2022

Πίνακας 3

Κρατικές δαπάνες στην έρευνα και την ανάπτυξη ανά τεχνολογικό τομέα και πηγή επενδύσεων.

ΧΩΡΑ	κρατικές δαπάνες στην έρευνα και την ανάπτυξη (ΣΕ ΔΙΣ \$)	ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΣΕ %)				ΠΗΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΣΕ %)			
		Business	Government	Higher education	Private nonprofit	Business	Government	Other domestic	Rest of the world
ΗΠΑ	668,4	74,5	9,7	11,7	4,1	65,0	21,0	6,8	7,2
ΚΙΝΑ	525,7	76,4	15,5	8,1	na	76,3	20,5	NA	0,1
ΙΑΠΩΝΙΑ	173,3	79,2	7,8	11,7	1,3	78,9	14,7	5,8	0,6
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	148,1	68,9	13,7	17,4	na	64,5	27,8	0,4	7,4
Ν. ΚΟΡΕΑ	102,5	80,3	10,0	8,3	1,4	76,9	20,7	0,8	1,6
ΓΑΛΛΙΑ	73,3	65,8	12,4	20,1	1,8	56,7	32,5	2,8	8,0
ΙΝΔΙΑ	58,7	36,8	56,1	7,1	0,0	36,8	63,2	0,0	0,0
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	56,9	66,6	6,6	23,1	2,3	54,8	25,9	5,6	13,7

Πηγή: U.S National Science Foundation, 2022

Το συμπέρασμα που μπορεί εύκολα να διεξαχθεί από τη μελέτη των δύο παραπάνω πινάκων είναι πως οι ΗΠΑ κατέχουν την τεχνολογική υπεροχή έναντι όλων των υπόλοιπων μεγάλων δυνάμεων. Ωστόσο αυτό που επίσης μπορεί να παρατηρηθεί από τους δύο πίνακες είναι πως η Κίνα κλείνει με σταθερούς ρυθμούς το τεχνολογικό κενό που έχει με τις ΗΠΑ. Το κενό αυτό παρόλη την προσπάθεια της Κίνας είναι αρκετά μεγάλο όπως φαίνεται και στον «Διάγραμμα 3» και συνεπώς η διαδικασία για το κλείσιμο αυτού θα μακροχρόνια. Επιπρόσθετα, η μοναδικότητα της ικανότητας των ΗΠΑ να παράγουν και να χρησιμοποιούν σε κάθε τομέα της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής τους μεγάλης κλίμακας τεχνολογική ισχύς θα παραμείνει το καθοριστικό στοιχείο της κατανομής ισχύος στο διεθνές σύστημα. Τέλος μια γρήγορη παρατήρηση που μπορεί με ευκολία να γίνει είναι πως η Ρωσία

δεν εμφανίζεται στους πίνακες των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη στον τεχνολογικό τομέα, καθώς όπως φαίνεται ξανά στον «Διάγραμμα 3» το ποσοστό δαπανών της είναι απειροελάχιστο, συγκριτικά με τις προηγούμενες δύο υπερδυνάμεις. Αυτό υποδηλώνει το τεράστιο κενό στην τεχνολογική καινοτομία και ανάπτυξη της χώρας σε σχέση με τις δύο μεγάλες ανταγωνίστριες της, την Κίνα και τις ΗΠΑ.

2.5.3 Οικονομική ισχύς.

Η «ωμή» οικονομική ισχύς θεωρείται αδιαμφισβήτητα κρίσιμη μεταβλητή για την απόκτηση και την διατήρηση της κρατικής ισχύος. Γενικότερα, η οικονομία είναι ένα μέγεθος που μπορεί να καθορίσει και να επηρεάσει τόσο το κρατικό όσο και το διεθνές περιβάλλον. Ωστόσο, η «ισχύς» στην οικονομία κρύβεται στην ικανότητα του κράτους να μπορεί να μετατρέψει αυτό το μέγεθος σε έναν από τους παραπάνω παράγοντες ισχύος, δηλαδή σε στρατιωτική ή/και τεχνολογική ισχύς. Εάν έχει τη δυνατότητα να προβαίνει σε μία τέτοια διαδικασία τότε η οικονομία μετατρέπεται σε όπλο και το κράτος σε υπερδύναμη (Brooks & Wohlforth, 2015: 26-32).

Κατά αυτόν τον τρόπο μια μεγάλη δύναμη έχει δύο τρόπους να δείξει την οικονομική ισχύ της και κατά συνέπεια να επηρεάζει τη διεθνή οικονομία. Ο πρώτος τρόπος είναι μέσω του ποσοστού των πολυεθνικών εταιριών που εδρεύουν στο έδαφος της. Με άλλα λόγια, είτε κρατικές είτε ιδιωτικές πολυεθνικές επιχειρήσεις με έδρα και συμφέροντα σε μία συγκεκριμένη χώρα, μπορούν να παίξουν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας οικονομίας, καθαρά και μόνο με την εμπλοκή τους στο διεθνές εμπόριο, τη διακίνηση κεφαλαίων και το κλείσιμο επενδυτικών συμφωνιών. Ο δεύτερος δείκτης είναι μέσω της αξιολόγησης της παραγωγικής βάσης κρατικού πλούτου (Inclusive wealth index)¹¹. Ο τελευταίος δείκτης παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τα κρατικά αποθεματικά κεφάλαια, με σκοπό να επισημάνει την πιθανή ικανότητα του κράτους να αξιοποιήσει στο έπακρο τους τομείς παραγωγής πλούτου (βιομηχανικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς και το κεφάλαιο φυσικών πόρων) δημιουργώντας μακροπρόθεσμα τα μέγιστα εθνικά πλούτη (national wealth) σε σύγκριση με αυτά που παράγει κάθε δεδομένη στιγμή (Managi & Kumar, 2018: 53-68).

2.6 Η θεωρία του Διεθνούς Εμπορίου και η περίπτωση της Κίνας.

Στις μέρες μας, η παγκόσμια οικονομία έχει υποστεί τεράστιες μεταβολές, κυρίως λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου και κατ' επέκταση τη συνεχώς αυξανόμενης διακίνησης αγαθών και υπηρεσιών. Για την επεξήγηση του παραπάνω φαινομένου απαιτείται η αναφορά και η ανάλυση στις συνθήκες και τους παράγοντες που επηρεάζουν τις οικονομικές μεταβλητές, με σκοπό να γίνουν κατανοητοί οι παγκόσμιοι εμπορικοί μηχανισμοί και οι εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στα κράτη. Με άλλα λόγια, μέσω της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου θα εξηγηθούν οι παράγοντες και οι μεταβλητές που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τα εμπορικά μοτίβα, την οικονομική και εμπορική αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατών και την ανάπτυξη ή την παρακμή αυτών.

¹¹ Η παραγωγική βάση κρατικού πλούτου (inclusive wealth index) είναι μία ανάλυση των πλουτοπαραγωγικών πηγών ενός κράτους και αξιολογεί τρεις τομείς οικονομικής ανάπτυξης. Αυτοί είναι: 1) το βιομηχανικό κεφάλαιο (δρόμοι, κτιριακές εγκαταστάσεις, μηχανήματα και εξοπλισμοί παντός είδους, 2) το ανθρώπινο κεφάλαιο (ικανότητες και τεχνογνωσία, μορφωτικό επίπεδο και υγεία) και 3) το κεφάλαιο το φυσικών πόρων (ορυκτοί πόροι του υπεδάφους, το οικοσύστημα και η ατμόσφαιρα).

Η θεωρία του διεθνούς εμπορίου αποτελεί ένα παρακλάδι της οικονομικής επιστήμης, η οποία αναλύει τα μοτίβα του διεθνούς εμπορίου, τις πηγές προέλευσής τους, καθώς και τις συνέπειες και τις περιπτώσεις του στην κοινωνική ευημερία. Κατά συνέπεια, ανά τους αιώνες έχουν προταθεί αρκετά μοντέλα με στόχο τη διαμόρφωση μιας καθολικής θεωρίας του διεθνούς εμπορίου, όπως το μοντέλο του Adam Smith (1776) και του David Ricardo (1817). Κατά τα νεότερα χρόνια τα μοντέλα που προσπάθησαν να εξηγήσουν τη θεωρία του διεθνούς εμπορίου είναι τέσσερα. Το πρώτο θεώρημα των Lerner (1952) και Samuelson (1948, 1949) υποστηρίζει πως η ελεύθερη διακίνηση αγαθών από μόνη της φέρνει εξισορρόπηση στις τιμές των εμπορικών συντελεστών. Το δεύτερο θεώρημα από τους Stolper and Samuelson (1941) αναφέρει πως η αύξηση στην τιμή ενός αγαθού είναι αποτέλεσμα της αύξησης στην τιμή του συντελεστή που χρειάστηκε περισσότερο για την παραγωγή του τελικού προϊόντος, μειώνοντας έτσι την πραγματική επιστροφή από τα κέρδη. Το τρίτο θεώρημα από τον Rybczynski (1955) υποστηρίζει πως αν οι τιμές των αγαθών διατηρηθούν σταθερές προκαλείται μια αναλογική άνοδος στην παραγωγή του αγαθού και ταυτόχρονα μια απόλυτη μείωση στην παραγωγή άλλων αγαθών. Ωστόσο κάθε μοντέλο δεν είχε κατορθώσει πλήρως να εξηγήσει τις σχέσεις ανάμεσα στις μεταβλητές που στηρίζονται οι εμπορικές σχέσεις και δραστηριότητες (Ethier, 2014: 7-14).

Σήμερα το επικρατέστερο μοντέλο επεξήγησης της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου είναι το τέταρτο θεώρημα, των Heckscher και Ohlin παρέχοντας την θεωρία πάνω στην οποία στηρίζεται το διεθνές εμπόριο και η σύγχρονη οικονομία (Zhang, 2008: 4). Πιο συγκεκριμένα, το μοντέλο αυτό δίνει έμφαση στις μεταβλητές που διαφοροποιούν τα αγαθά και τις υπηρεσίες μεταξύ των χωρών, όπως η τεχνολογία που χρησιμοποιείται, η χρηματοδότηση, καθώς και η ζήτηση και οι διεθνείς προτιμήσεις. Μάλιστα, οι διεθνείς προτιμήσεις διαδραματίζουν τον σημαντικότερο ρόλο στην ανάλυση της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου, ακόμα και αν η τεχνολογία, η χρηματοδότηση και η ζήτηση ήταν ίδιες σε κάθε χώρα (Zhang, 2008: 3).

Επιπλέον, όπως συμπεραίνει και η θεωρητική προσέγγιση του διεθνούς εμπορίου των Heckscher και Ohlin «η κάθε χώρα τείνει προς την παραγωγή και εξαγωγή των αγαθών και των υπηρεσιών που είναι ευρέως και καλώς χρηματοδοτούμενα, τα οποία ταυτόχρονα εμφανίζονται στις παγκόσμιες προτιμήσεις». Αυτή η θεωρητική προσέγγιση παρέχει μια απλή και ευκολονόητη ερμηνεία για τον τρόπο που διαμορφώνεται η σχέση μεταξύ των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών σε σύγκριση με διάφορους συντελεστές όπως το κόστος παραγωγής, προμήθειας πρώτων υλών, καθώς τέλος και του σχεδίου παραγωγής και διακίνησής τους (Zhang, 2008: 4-6).

Πάνω σε αυτό το εμπορικό μοντέλο και φιλοσόφημα έχει στηριχτεί και η κινεζική ηγεσία για τη χάραξη της οικονομικής της πολιτικής, καθώς και της εμπορικής της δραστηριότητας. Πιο αναλυτικά, η Κίνα βασίζει τη βιομηχανική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, τα οποία εξάγει στις προτιμήσεις της διεθνούς αγοράς, ενώ επίσης εξαιτίας του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία της χώρας, επιβάλλεται αυστηρός έλεγχος στον τομέα των επενδύσεων και κάθε παράγοντα και μεταβλητή του εμπορικού μηχανισμού (Sun & Heshmati, 2010: 3-7).

Ωστόσο, η παραπάνω έντονη παρέμβαση της ηγεσίας της Κίνας στην οικονομία και το διεθνές εμπόριο του κράτους δεν έχει δημιουργήσει προβλήματα σε αυτούς του τομείς. Αντιθέτως, η εμπορική δραστηριότητα της χώρας διευρύνθηκε από περιφερειακό σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ παράλληλα υπήρξε ραγδαία ανάπτυξη στην εγχώρια οικονομία της (Feng, 2007: 91-134). Σε αυτό βοήθησαν τόσο παράγοντες όπως το σταθερό πολιτικό

σύστημα και το μεγάλο απόθεμα της χώρας σε φυσικούς πόρους, αλλά επίσης και χάρις το άνοιγμα της Κίνας στις διεθνείς αγορές, μέσα από την προσαρμογή της στις απαιτήσεις της διεθνούς οικονομίας και την εφαρμογή των θεωρητικών μοντέλων σχετικά με τους μηχανισμούς της παγκόσμιας εμπορικής δραστηριότητας (Sun & Heshmati, 2010: 2-3).

Κεφάλαιο 3^ο – Belt Road Initiative

3.1 Ο αγώνας προς το άνοιγμα του δρόμου του Μεταξίου - Επέκταση της διεθνούς επιρροής.

Το 2013, κατά την επίσκεψη του στο Καζακστάν ο πρόεδρος της Κίνας Xi Jinping ανακοίνωσε τα σχέδια της χώρας, γύρω από την πρωτοβουλία για τη δημιουργία χερσαίων δικτύων στο τρίγωνο Ασίας-Αφρικής-Ευρώπης, καθώς και υδάτινων δικτύων στα νερά του ινδικού ωκεανού, με σκοπό το άνοιγμα εμπορικών δρόμων και την κοινωνική συνδεσιμότητα μεταξύ των τριών παραπάνω ηπείρων. Μέσω αυτού του φιλόδοξου εγχειρήματος κατασκευάζονται οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα (τόσο για εμπορική, όσο και για συγκοινωνιακή χρήση), λιμένες και αγωγοί αερίου και πετρελαίου, στην προσπάθεια της Κίνας να οικοδομήσει και να εδραιώσει την επιρροή της προς τον δυτικό αναπτυσσόμενο κόσμο (Feingold, 2023). Στις μέρες μας, 10 χρόνια μετά την ανακοίνωση του «Δρόμου του Μεταξίου» συμμετέχουν σχεδόν 70 χώρες στη δημιουργία δομών και εγκαταστάσεων για την ολοκλήρωση του (Πίνακα 4), με το συνολικό κόστος του έργου να έχει υπολογιστεί στα 5 τρισεκατομμύρια δολάρια¹² (Iqbal et al., 2019: 3).

Πίνακας 4

Χώρες που συμμετέχουν στο Belt Road Initiative.

Περιοχή	Χώρες
Ανατολική Ασία	Κίνα, Μογγολία
ΝΑ Ασία	Μβρουνέι, Καμπότζη, Ινδονησία, Λάος, Μαλαισία, Μυανμάρ, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Τιμόρ-Λέστε και Βιετνάμ
Κεντρική Ασία	Καζακστάν, Κυργιστάν, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν και Ουζμπεκιστάν
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	Μπαχρέιν, Αίγυπτος, Ιράν, Ιράκ, Ισραήλ, Ιορδανία, Κουβέιτ, Λίβανος, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Παλαιστίνη, Συρία, Ην. Αραβικά Εμιράτα, Υεμένη, Αρμενία και Αζερμπαϊτζάν
Νότια Ασία	Αφγανιστάν, Μπαγκλαντές, Μπουτάν, Ινδία, Βαλβίδες, Νεπάλ, Πακιστάν και Σρι Λάνκα
Ευρώπη	Αλβανία, Λευκορωσία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Εσθονία, Γεωργία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Β. Μακεδονία, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τουρκία και Ουκρανία

Πηγή: Global Sourcing Fung Business Intelligence, 2016

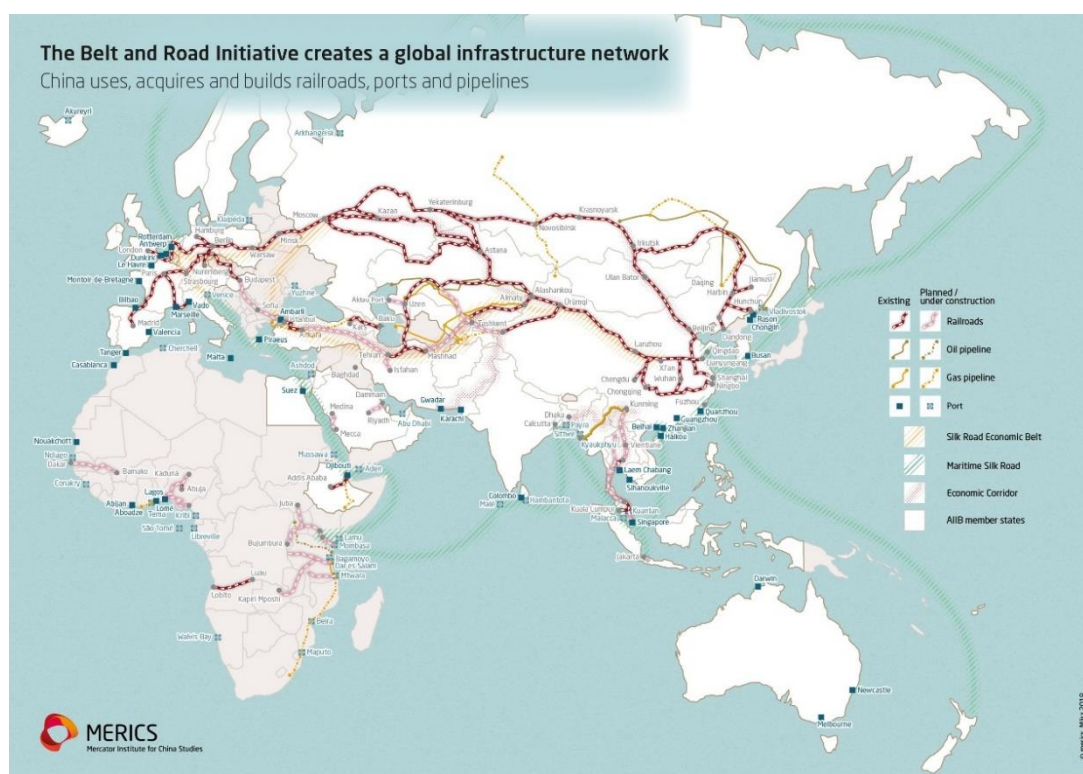
Επιπλέον όπως παρουσιάζεται το έργο παρακάτω στον «Διάγραμμα 4» φαίνεται η έκταση που έχει το σχέδιο «Belt Road Initiative», με την απεικόνιση του συνόλου του χερσαίου και υδάτινου δικτύου που ήδη υπάρχει, καθώς και αυτού που είναι υπό κατασκευή. Μάλιστα, πιστεύεται πως το σχέδιο αυτό αποτελεί μια στρατηγική κίνηση από πλευράς της Κίνας, με

¹² Σύμφωνα με τον Follath (2016) η κλίμακα δαπανών του έργου έχει κατά πολύ ξεπεράσει το σχέδιο Μάρσαλ των ΗΠΑ για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά την λήξη του Β΄ παγκοσμίου πολέμου.

πολλά οφέλη για την ίδια όπως την ενίσχυση της θέσης της ως οικονομική και εμπορική δύναμη, τη βελτιστοποίηση των ναυτικών και χερσαίων δικτύων προς την οικοδόμηση στενότερων σχέσεων με τις εμπλεκόμενες χώρες, καθώς επίσης και την ανάπτυξη γεωοικονομικού πλεονεκτήματος με τις παραπάνω. Παράλληλα, παρουσιάζονται οφέλη και για την παγκόσμια οικονομία, καθώς οι χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία του «Δρόμου του Μεταξιού» εξασφαλίζουν μια σταθερή αλυσίδα εφοδιασμού από πρώτες ύλες, καθώς και άλλα αγαθά και υπηρεσίες, ενώ ταυτόχρονα επιτυγχάνεται και διασφάλιση των ενεργειακών τους αναγκών μέσω της διακίνησης ορυκτών καυσίμων (Follath, 2016).

Διάγραμμα 4

Απεικόνιση του σχεδίου «Belt Road Initiative» στον Παγκόσμιο Χάρτη.

Πηγή: Mercator Institute for China Studies (MERICS), 2018

Ωστόσο, η πρακτική εφαρμογή του «Belt Road Initiative» αντιμετωπίζει αρκετές αντιδράσεις παγκοσμίως με πρώτες στον αγώνα εναντίον του σχεδίου, τις ΗΠΑ. Πιο συγκεκριμένα, έχοντας την Κίνα από τη μία που επιδιώκει την άνοδο και την εξάπλωση της επιρροής της και τις ΗΠΑ από την άλλη να αποτρέπουν κάθε προσπάθεια να διαταραχθούν τα συμφέροντά τους, οδηγούμαστε σε μία αντιπαλότητα με ασαφή όρια και απρόβλεπτες επιπτώσεις για το διεθνές σύστημα. Για παράδειγμα το 2017 ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Donald Trump επέβαλε σκληρή οικονομική και εμπορική πολιτική (εμπάργκο) εναντίον της Κίνας, αναζωπυρώνοντας έτσι ανησυχίες τόσο για τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, όσο και για συνέπειες στην παγκόσμια οικονομία (NSS, 2017). Μάλιστα στο ίδιο έγγραφο γίνεται χαρακτηρισμός της Κίνας ως αναθεωρητική δύναμη¹³, η οποία επηρεάζει αρνητικά

¹³ Ο ίδιος χαρακτηρισμός έχει αποδοθεί και για την Ρωσία. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει πως οι ΗΠΑ διαβλέπουν τις δύο αυτές χώρες με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή ως κράτη που χρησιμοποιούν τεχνολογικούς και οικονομικούς πόρους για να αντιπαρατεθούν στα συμφέροντα των ΗΠΑ (NSS, 2017:2).

την ισχύ, την επιρροή και τα συμφέροντα των ΗΠΑ, προσπαθώντας να θέσει σε κίνδυνο τη διεθνή ασφάλεια και ευημερία (NSS, 2017:8).

Οι παραπάνω ισχυρισμοί των ΗΠΑ δεν μπορούν να χαρακτηριστούν εντελώς αβάσιμοι, καθώς ο «Δρόμος του Μεταξιού» αποτελεί ένα μακροχρόνιο εγχείρημα, με παγκόσμια έκταση, ενώ επιπλέον δεν περιορίζεται σε οικονομικούς στόχους. Κατά συνέπεια, θα μπορούσε μελλοντικά να αποτελέσει ένα μείζον ζήτημα διεθνούς ασφάλειας. Πιο αναλυτικά, η Κίνα δεν περιορίζει το έργο στους χερσαίους και υδάτινους δρόμους εμπορίου μεταξύ Ευρώπης και Ασίας όπως αυτοί ήταν ιστορικά, αντίθετα στοχεύει στη διαρκή εξάπλωση του (Follath, 2016). Μάλιστα, το πιο αξιοσημείωτη βλέψη της ηγεσίας της χώρας είναι η επέκταση του «Belt Road Initiative» στη λατινική Αμερική μέσω της Νέας Ζηλανδίας και της Αρκτικής. Βάση αυτού γίνεται εμφανές πως το Πεκίνο επιδιώκει την προώθηση της εξωτερικής πολιτικής του, μέσα από το πλαίσιο της συνεχώς αυξανόμενης εξάπλωσης του «Belt Road Initiative» (MERICS, 2018).

Επιπρόσθετα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ο «Δρόμος του Μεταξιού» δεν περιορίζεται στην εκπλήρωση οικονομικών στόχων, αλλά εντός των «δρόμων» του έργου έχει περιληφθεί και ένα δίκτυο για την ικανοποίηση ζητημάτων ασφαλείας, στο οποίο έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση από την ηγεσία της Κίνας. Πιο συγκεκριμένα, πολλές κινεζικές βάσεις στο εξωτερικό συνδέονται με το δίκτυο μεταφορών του «Belt Road Initiative», όπως για παράδειγμα η βάση στο Τζιμπουτί της Αφρικής, το οποίο αποτελεί παράλληλα και κόμβος για τους θαλάσσιους δρόμους του έργου. Επιπλέον καθ' όλη την έκταση του «Δρόμου του Μεταξιού» έχουν εγκατασταθεί ιδιωτικές εταιρίες ασφαλείας παρέχοντας προστασία στις υποδομές του (MERICS, 2018). Το τελευταίο δείχνει τη σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζει η κινεζική ηγεσία το συγκεκριμένο έργο, ενώ επίσης αποδεικνύει ότι αναγνωρίζει του κινδύνους δολιοφθορών που μπορεί να επέλθουν από τους ανταγωνιστές της ή και τρίτους ανεξάρτητους παράγοντες, όπως τρομοκρατικές ομάδες ή εθνικά κινήματα των χωρών που υπάρχουν εγκαταστάσεις του.

Τέλος, μέσω του «Δρόμου του Μεταξιού» η Κίνα προάγει τις τεχνολογικές και στρατιωτικές ικανότητές της στις χώρες που συμμετέχουν σε αυτό μέσα από τη διαφήμιση της διαχείρισης ζητημάτων ασφαλείας όπως την καταπολέμηση του εγκλήματος, τη διαχείριση κρίσεων, καθώς και την πλοήγηση μέσω με τη χρήση δορυφόρων (MERICS, 2018). Με αυτόν το τρόπο, η Κίνα προσπαθεί να διαδώσει το μήνυμα πως έχει αναθί σε μια μεγάλη παγκόσμια υπερδύναμη, με στρατιωτική, τεχνολογική και οικονομική ισχύς συγκρίσιμη (ή και ανώτερη) με αυτή των ΗΠΑ και της Ρωσίας, με σκοπό την προσέλκυση συμμάχων και κατ' επέκταση τη διεύρυνση της σφαίρας επιρροής της, παραγκωνίζοντας και υπονομεύοντας τις δυνατότητες των δύο τελευταίων (Zhang, 2021: 122-129).

Σαν αποτέλεσμα, η χρήση του «Δρόμου του Μεταξιού» ως ένα εργαλείο εξάπλωσης των κινεζικών πολιτικών συμφερόντων, όπως επίσης και της κινεζικής επιρροής σε τομείς πέραν της εμπορικής δραστηριότητας έχει προκαλέσει το ξέσπασμα όλο και περισσότερων αντιδράσεων παγκοσμίως (Zhang, 2021: 116-119). Πιο αναλυτικά, όλο και συχνότερα εγείρονται υποψίες σχετικά με την παγκόσμια πολιτική ατζέντα της Κίνας, τόσο από άλλες μεγάλες δυνάμεις όπως οι ΗΠΑ, όσο και από ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης (όπως η Γερμανία) και της Ασίας (όπως η Ιαπωνία). Όλες οι παραπάνω περιφερειακές δυνάμεις επιδιώκουν μέσα από μεμονωμένες ή/και κοινές πολιτικοοικονομικές δράσεις να αντισταθμίσουν αποφασιστικά τη συνεχώς αυξανόμενη εξάπλωση της κινεζικής επιρροής στη διεθνή σκηνή (MERICS, 2018).

3.2 Προκλήσεις και διεθνείς συνεργασίες.

Όπως μπορεί να γίνει κατανοητό ο «Δρόμος του Μεταξιού» έχει προσελκύσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον από τα πρώτα στάδια υλοποίησής του, ενώ οι υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις παρακολουθούν κάθε εξέλιξη του διεξοδικά, σχεδιάζοντας οικονομικές πολιτικές άμυνας για να προστατέψουν τα συμφέροντά τους (Weng et al., 2021: 3). Το παραπάνω εγχείρημα καθίσταται όλο και δυσκολότερο, όσο η Κίνα επιδιώκει αδιάκοπα να βελτιώσει το δίκτυο διασύνδεσης της (χερσαίο και υδάτινο) με τις χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Ευρώπης (National Development and Reform Commission, 2015). Ακόμα, αρκετοί δυτικοί πολιτικοί αναφέρονται στο αυτό ως μορφή «νέο-αποικιακής» πολιτικής, με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση φυσικών πόρων για τις βιομηχανικές και ενεργειακές ανάγκες της Κίνας, καθώς επίσης και την διασφάλιση της επιρροής έναντι τρίτων μεγάλων δυνάμεων (Weng et al., 2021: 4).

Ωστόσο τα ζητήματα υλοποίηση του «Δρόμου του Μεταξιού» δεν περιορίζονται στο διεθνές επίπεδο. Αντίθετα, διάφορα περίπλοκα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα των χωρών που συμμετέχουν σε αυτό επηρεάζουν την εξέλιξη του έργου, δημιουργώντας προκλήσεις στην ανάπτυξη των υποδομών. Με άλλα λόγια, κρατικά πολιτικά ζητήματα, αλλά και τοπικά συμφέροντα δυσχεραίνουν την πρακτική εφαρμογή των σχεδίων του «Δρόμου του Μεταξιού» και στις τρεις ηπείρους, καθώς επίσης και τις πολιτικές βλέψεις της Κίνας για ισχυροποίηση της διεθνούς επιρροής της και τον παραγκωνισμό των ανταγωνιστριών μεγάλων δυνάμεων (Weng et al., 2021: 3).

3.2.1 BELT ROAD INITIATIVE (BRI) – Ασία.

Ένα από τους βασικούς στόχους της Κίνας είναι η προαγωγή και η διατήρηση της οικονομικής ευημερίας της Ασίας, μέσα από τη γεωπολιτική διάσταση του «Δρόμου του Μεταξιού» και τον αποκλειστικό έλεγχο του εμπορίου από την ίδια. Με την εκπλήρωση αυτού του στόχου επιτυγχάνονται ευκολότερα οι κινεζικές φιλοδοξίες σχετικά με την ανάπτυξη της περιφερειακής οικονομίας, την ενίσχυση της διεθνούς επιρροής, καθώς και την υπερίσχυση στον παγκόσμιο γεωπολιτικό ανταγωνισμό. Παράλληλα, μέσω του «Δρόμου του Μεταξιού» και της οικοδόμησης μιας αρμονικής σχέσης με τις χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, η Κίνα μπορεί να διευρύνει τόσο τις οικονομικές όσο και τις διπλωματικές της σχέσεις με τις χώρες της Ωκεανίας και του Ινδικού Ωκεανού (Lim et al., 2021: 138).

Το μεγαλύτερο εμπόδιο ωστόσο που προκαλεί καθυστέρηση στην υλοποίηση αυτών των στόχων είναι η πολιτικές και κοινωνικές προκλήσεις στην ασιατική Ήπειρο. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει μεγάλη δυσκολία στην απόκτηση γης για την κατασκευή των δικτύων μεταφορών σε τρίτες χώρες της Ασίας, καθώς οι τοπικές διοικήσεις χρειάζεται να απευθυνθούν κατευθείαν στους κατόχους των εκτάσεων, γεγονός που προκαλεί τεράστιες καθυστερήσεις και χρονοβόρες διαπραγματεύσεις. Μάλιστα, πολλές φορές λόγω της μεγάλης διάρκειας των διαδικασιών αυτών οι ιδιώτες κινέζοι επενδυτές αποσύρονται από τις συμφωνίες, με αποτέλεσμα να απαιτείται μεγαλύτερη κρατική οικονομική συνεισφορά, (γεγονός που επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό της Κίνας) καθώς και να προκαλούνται καθυστερήσεις στην ανοικοδόμηση των έργων του «Δρόμου του Μεταξιού» στην Ασιατική Ήπειρο (Weng et al., 2021: 10).

3.2.2 BELT ROAD INITIATIVE (BRI) – Αφρική.

Αν και το 2013 η Αφρική δεν είχε περιληφθεί στο αρχικό σχέδιο έργων για τον «Δρόμο του Μεταξίου» τελικά τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2017 ο υπουργός εξωτερικών της Κίνας Γουάνγκ Γι, ύστερα από επίσκεψή του στην πρώτη, ανακοίνωσε τη συμμετοχή των χωρών της Αφρικής στο πρόγραμμα (Ministry of Foreign Affairs, 2017). Είναι αδιαμφισβήτητο πως η επέκταση του «Δρόμου του Μεταξίου» θα έχει τεράστια πλεονεκτήματα για την Κίνα, η οποία θα εξασφαλίσει το άνοιγμα νέων αγορών για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που μπορεί να παρέχει, ενώ επίσης θα διευρύνει τη σφαίρα πολιτικής επιρροής της. Ταυτόχρονα η Αφρική θα εξασφαλίσει ένα σταθερό ρυθμό ανάπτυξης με τη δημιουργία νέων υποδομών μεταφορών και τεχνολογικών εγκαταστάσεων, ενώ ακόμα οι κινεζικές επενδύσεις στο έδαφός της και το αμφίπλευρο εμπόριο θα βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο (Weng et al., 2021: 8).

Τέλος, με την κατασκευή των εμπορικών αυτών οδών, δίνεται η ευκαιρία στις χώρες της Αφρικής να αναπτύξουν εμπορικούς δεσμούς με άλλες χώρες σε Ευρώπη και Ασία, χάρις την ύπαρξη υποδομών μεταφορών και συγκοινωνιών (του «Δρόμου του Μεταξίου») που συνδέουν τις τρεις Ηπείρους και διευκολύνουν τη διακίνηση αγαθών και γενικότερα των εμπορικών συναλλαγών. Κατά συνέπεια, όχι μόνο επιτυγχάνεται η τοπική και περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη των αφρικανικών χωρών, αλλά επίσης και η εύρυθμη και ομαλή διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου και της ροής κεφαλαίων, αναπόσπαστων παραγόντων για τη διεθνή οικονομική σταθερότητα, υπό τον έλεγχο και τη διαχείριση αυτών από την Κίνα (Zhang, 2021: 131-133).

Παρ' όλα τα οφέλη των κινεζικών υποδομών στην Αφρική μέσω του «Δρόμου του Μεταξίου» και ενώ οι ηγέτες των αφρικανικών χωρών είναι δεκτικοί στις καινοτομίες και τις δομικές αλλαγές που αυτές φέρνουν στις κοινωνίες τους, δημιουργούνται αρκετά ζητήματα τόσο σε τοπικό, όσο και περιφερειακό επίπεδο. Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με τους Isaksson και Kotsadam (2018: 323-340) ο «Δρόμος του Μεταξίου» έχει προκαλέσει μεταξύ άλλων τη διαφθορά των τοπικών ηγετών, καθώς και πολλά περιβαντολογικά προβλήματα, ενώ επίσης δεν λείπουν και η οικονομική αστάθεια των χωρών της Αφρικής εξαιτίας της οικονομικής εξάρτησης και των υπέρογκων δανείων από την Κίνα. Με άλλα λόγια, ενώ οι κυβερνήσεις των χωρών της Αφρικής θεωρούν τον «Δρόμο του Μεταξίου» ως ένα έργο που υποστηρίζει τις πολιτικές και οικονομικές τους φιλοδοξίες, οι πολίτες αυτών αδυνατούν να επωφεληθούν από αυτό, λόγω των φορολογικών πιέσεων που τους επιβάλλονται για την κάλυψη των δανείων (Hurley et al., 2018: 1-39). Κατά συνέπεια δεν είναι σπάνιες οι πολιτικές αναταραχές και οι εσωτερικές εθνικές συγκρούσεις με αφορμή τη δημιουργία υποδομών του «Δρόμου του Μεταξίου» στο Αφρικανικό έδαφος (Weng et al., 2021: 10).

3.3 BELT ROAD INITIATIVE (BRI) – Συμπεράσματα.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως παρόλο που ο «Δρόμος του Μεταξίου» έχει αναδυθεί παγκοσμίως ως ένα τεράστιο πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης και ελεύθερου εμπορίου έχει προκαλέσει σημαντικά εθνικά προβλήματα στις συμμετέχουσες χώρες. Γι' αυτό το λόγο, κρίνεται απαραίτητη η κατανόηση από κάθε ενδιαφερόμενη χώρα των πολιτικών, οικονομικών, περιβαντολογικών και κοινωνικών προκλήσεων που πιθανόν να αντιμετωπίσει, πριν εμπλακεί ενεργά στο «Δρόμο του Μεταξίου». Ενώ τέλος, από πλευράς της Κίνας είναι απαραίτητη η υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών των εμπλεκόμενων χωρών, η κατανόηση της πολιτικής διακυβέρνησης αυτών, καθώς επίσης και η διεξαγωγή αποκλειστικών οικονομικών συμφωνιών με τις διοικήσεις αυτών, ώστε να υπάρξουν κοινά οφέλη και γίνουν πιο δεκτικές στην εφαρμογή του προγράμματος επί του εδάφους τους.

Κεφάλαιο 4^ο – Σχέσεις της Κίνας με ΗΠΑ και Ρωσία

4.1 Πολιτικές στρατηγικές προς την άνοδο – Η μεταβολή της ισορροπίας ισχύος.

Παρά την τεράστια δύναμη που είχε η Κίνα, σαν αυτοκρατορία στην αρχαιότητα, κατά τα νεότερα χρόνια θεωρούνταν μια υποανάπτυκτη χώρα, υπό τη σκιά του Δυτικού κόσμου και πολιτισμού με πολλά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Το μεγάλο σημείο καμπής υπήρξε η άνοδος στην εξουσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας το 1949, όπου η χώρα άρχισε να αποκτά οικονομική και πολιτική ανεξαρτησία (Ebrey, 2008: 351). Το δεύτερο σημείο καμπής αποτέλεσε η ανάδειξη του Ντενγκ Σιαοπίνγκ το 1978 στην ηγεσία του παραπάνω κόμματος. Τότε η χώρα βίωσε τεράστια εκβιομηχάνιση, καθώς και τεράστια εισαγωγή ξένων κεφαλαίων και αύξηση των εξαγωγών της. Βέβαια τόσο η διαχείριση της προσέλκυσης των ξένων κεφαλαίων, όσο και οι εμπορικές εξαγωγές γίνονταν υπό τον αυστηρό έλεγχο του κράτους (Παπασωτηρίου, 2013: 327-335). Το τρίτο και τελευταίο μεγάλο βήμα προς την αναπτυγμένη Κίνα, όπως είναι γνωστή σήμερα έγινε το 1992, όταν η ηγεσία της χώρας εφάρμοσε και σε επίπεδο διακήρυξης την πολιτική ανοίγματος των αγορών της, ενώ το 1995 επετεύχθη το άνοιγμα ολόκληρης της χώρας στις ξένες επενδύσεις και έτσι το 1999 εντάχθηκε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Καλτσώνης, 2016: 210-220).

Στις μέρες μας το αναπτυξιακό μοντέλο της Κίνας δεν διαφέρει πολύ από αυτό που μόλις παρουσιάστηκε, καθώς η κεντρική βάση του είναι ακόμα ο κρατικός παρεμβατισμός όσον αφορά την οικονομία. Με άλλα λόγια, το άνοιγμα στις επενδύσεις και στις συναλλαγές με δυτικές εταιρίες δεν σημαίνει εξάρτηση από αυτές ή ημιαποικιακή κατάσταση εντός του κράτους. Αντίθετα, εξαιτίας της προτεραιότητας που δίνει η ηγεσία της Κίνας στον κρατικό τομέα, αλλά και χάρις το παραπάνω άνοιγμα βρίσκεται σε θέση να αναπτύξει και να ασκήσει έντονο γεωοικονομικό, καθώς και γεωπολιτικό έλεγχο σε τεράστιο μέρος του πλανήτη, με την κύρια προσπάθεια να εστιάζει στη νοτιοανατολική Ασία (Καλτσώνης, 2016: 210-220).

Κατά αυτόν τον τρόπο, ενώ ο 20^{ος} αιώνας χαρακτηριζόταν ο αιώνας της Δύσης υπό την ηγεσία των ΗΠΑ σε ότι αφορά την οικονομία, το εμπόριο και την κρατική ισχύ παρατηρείται μια ευρύτερη μετατόπιση αυτών των μεταβλητών από τη Δύση προς την ανατολή και συγκεκριμένα στην Ασία, υπό την ηγεσία της Κίνας (Cohen-Tanugi, 2009: 3-5). Δεν αποτελεί μάλιστα επιπολαιότητα να χαρακτηρίσουμε τον 21^ο αιώνα τον «χρυσό αιώνα» της Κίνας, καθώς η ίδια αποτελεί μια νέα παγκόσμια υπερδύναμη με σταθερή και αξιοσημείωτη ανάπτυξη, καθώς και με συνεχώς αυξανόμενες επενδύσεις κυρίως του κρατικού τομέα σε βιομηχανίες παραγωγής πάγιου κεφαλαίου και τεχνολογίας (Roberts, 2015: 10-39).

Έτσι λοιπόν ή αυξανόμενη αυτή δομική ισχύς του κινεζικού κράτους οδηγεί σε δύο πιθανά αντικρουόμενα σενάρια σχετικά με την ερμηνεία του φαινομένου που ορισμένοι μελετητές ονομάζουν «αιώνα της Κίνας». Στην πρώτη περίπτωση, (η οποία αποτελεί και το άσχημο σενάριο) η συνεχώς ανοδική πορεία της Κίνας θα οδηγήσει σε ολοένα και περισσότερες και συχνότερες συγκρούσεις στο διεθνές σκηνικό. Πιο συγκεκριμένα όπως υποστηρίζουν οι επιθετικοί ρεαλιστές η μεταφορά μιας ηγεμονίας σπάνια ολοκληρώνεται με ειρηνικό τρόπο και αυτό διότι η νέα ηγεμονία θα επιδιώξει να συνδέσει την οικονομική υπεροχή της με την εδραίωση ενός στρατιωτικού αντίστοιχου στάτους (Paul & Hall, 1999: 20-22).

Κατά τη δεύτερη περίπτωση, (το αισιόδοξο σενάριο) ο «χρυσός αιώνας» της Κίνας θα χαρακτηρίζεται από σταθερότητα και ειρήνη. Η λογική αυτής της θεωρίας βασίζεται στην επιδίωξη της Κίνας να δώσει προτεραιότητα στα οικονομικά της συμφέροντα, αντί στα στρατηγικά, ενώ ταυτόχρονα οι ΗΠΑ θα αποδεχθούν την ιδέα της έκλειψης του μονοπωλίου της δικιάς τους ηγεμονίας, μοιράζοντας με την Κίνα το βάρος της παγκόσμιας ηγεσίας (Snow, 2016: 196-211). Ωστόσο, όπως τονίζει και ο Heywood (2013: 825-832) κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί πως η Κίνα θα συνεχίσει αβίαστα και με την ίδια ανοδική πορεία μέσα στον 21^ο αιώνα. Μάλιστα συνεχίζει λέγοντας πως και τα δύο σενάρια ίσως αποδειχθούν παραπλανητικά, καθώς η Κίνα θα χρειαστεί ακόμα μερικές δεκαετίες για να φτάσει σε απειλητικό για τις ΗΠΑ επίπεδο τεχνολογικής ανάπτυξης και στρατιωτικής ισχύος, ώστε να τις ξεπεράσει και να αποτελέσει μια εξίσου ισχυρή ηγεμονική υπερδύναμη.

4.2 Οι Σινο-Αμερικανικές Σχέσεις.

Η αναπτυξιακή πορεία της Κίνας τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζεται στις ΗΠΑ ως απειλητική για βιωσιμότητα της ηγεμονίας της. Με άλλα λόγια, η συνεχής οικονομική και στρατιωτική άνοδος τη Κίνας προκαλεί ανησυχίες στην αμερικανική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία για πιθανή γένεση ενός δεύτερου διπολικού συστήματος, καθώς επίσης και για το ξέσπασμα ενός σύγχρονου ψυχρού πολέμου. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρει και ο Zhao (2019: 371-394) όσο η Κίνα «κλείνει» το κενό της κρατικής ισχύος που την διαχωρίζει με τις ΗΠΑ, τόσο οι τελευταίες αυξάνουν τον ανταγωνισμό σε πολιτικό-στρατιωτικούς και οικονομικούς τομείς, καθώς η ηγεσία τους αισθάνεται τον κίνδυνο επικείμενων μεταβολών στη διεθνή τάξη πραγμάτων (status quo).

Σε αντίθεση ωστόσο με την ηγεσία των ΗΠΑ μεγάλο μέρος πολιτικών επιστημών και διεθνολόγων κάνει λόγο για μια σύγχρονη «παγίδα του Θουκυδίδη»¹⁴ με την Ουάσιγκτον να διαπράττει τραγικά στρατηγικά σφάλματα στο μέλλον επηρεάζοντας βλαπτικά τις σχέσεις της με την Κίνα και τους συμμάχους της. Σε μία τέτοια περίπτωση και εφόσον η Κίνα αντιληφθεί πως αμερικανικές ενέργειες θέτουν σε κίνδυνο την κρατική της κυριαρχία και ασφάλεια, καθώς επίσης πλήττουν και το διεθνές της κύρος, δεν αποτελεί καθόλου απίθανο το σενάριο για δημιουργία ενός περιβάλλοντος διεθνούς αστάθειας που θα έχει καταστροφικές συνέπειες, τόσο για τις δύο υπερδυνάμεις όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο (Μελετόπουλος, 2022).

Στις μέρες μας, όσον αφορά τον τομέα των διεθνών σχέσεων και τη γεωπολιτική είναι πρόδηλο πως οι σχέσεις των δύο κρατών είναι αρκετά τεταμένες με αρκετές διπλωματικές διενέξεις και πολιτικές συγκρούσεις (Mearsheimer, 2021: 1-9). Αυτό συμβαίνει, διότι από την αρχή των σχέσεων μεταξύ τους υπήρχαν ιδεολογικές διαφορές ως προς το πολιτικό τους σύστημα, καθώς και του συστήματος θεσμικών αξιών της κοινωνίας τους. Παράλληλα και καθώς η Κίνα αναπτυσσόταν, γεννήθηκε σταδιακά ο ανταγωνισμός για απόκτηση διεθνούς κύρους και επιρροής σε διεθνές επίπεδο, όπως και η ανάγκη για τη διάδοση και την επικράτησή των πολιτικών τους αξιών παγκοσμίως (Zhan, 2019: 17-36).

Τέλος, αν παρατηρήσει κανείς την εμπορική τους δραστηριότητα και την οικονομική πολιτική μπορεί να διακρίνει με ευκολία το εξής παράδοξο φαινόμενο: Στο διεθνές εμπόριο των δύο υπερδυνάμεων με τρίτα κράτη επικρατεί ένας τεράστιος ανταγωνισμός σε σχέση με

¹⁴ Ο όρος «παγίδα του Θουκυδίδη» αναφέρεται στην αρχαιότητα στην απόφαση της Απέλλας (συνέλευση πολιτών της Σπάρτης) να διεξάγει προληπτικό πόλεμο εναντίον της Αθήνας με την πεποίθηση πως η τελευταία ισχυροποιείτο δυσανάλογα με την Σπαρτή. Το αποτέλεσμα, ήταν η αποδυνάμωση και των δύο πόλεων/κρατών από τον πόλεμο, ενώ τελικά με την επέλαση του βασιλιά Φιλίππου της Μακεδονίας, σημάνθηκε η λήξη του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Σήμερα την θέση της Σπάρτης διαδραματίζουν οι ΗΠΑ, με αρκετούς μελετητές να την θέλουν τον επόμενο αιώνα απομονωμένη και αποδυναμωμένη μέσα σε μία σφαίρα κινεζικής επιρροής.

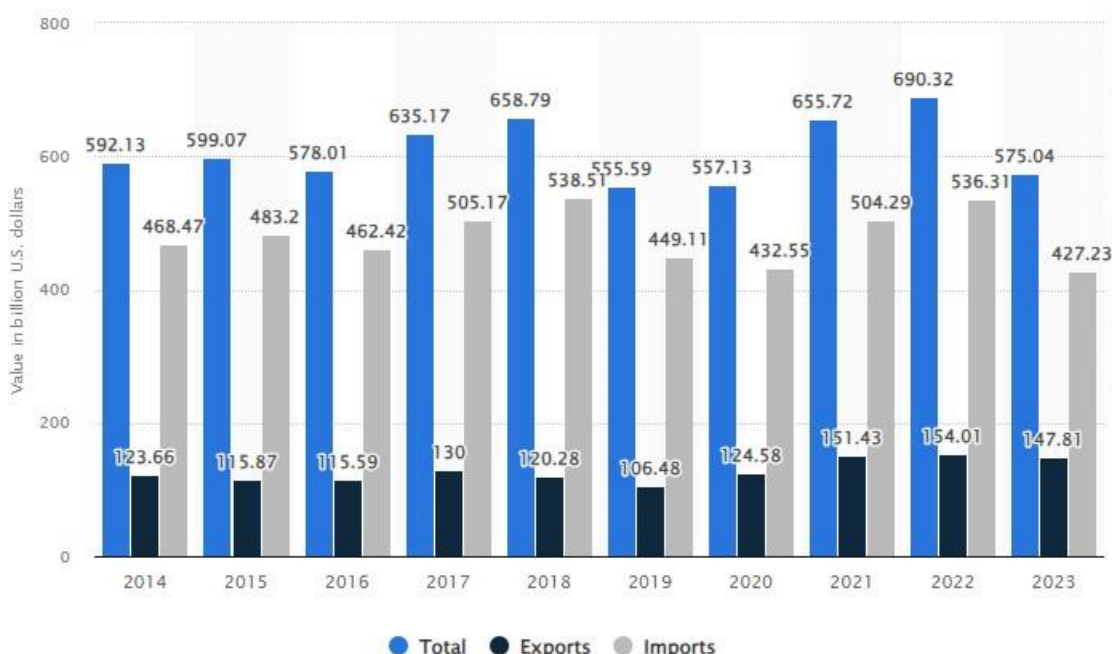
την εξασφάλιση του μονοπωλίου στις εμπορικές σχέσεις. Στόχος και των δύο είναι να αυξήσουν τις εξαγωγές τους, διευρύνοντας τον εμπορικό ιστό κρατών/συμμάχων, ώστε διατηρήσουν την οικονομική τους υπεροχή, το οποίο συνεπάγεται και διατήρηση της κρατικής διεθνούς ισχύος τους (Morrison, 2019: 241-243). Ωστόσο, στις μεταξύ τους εμπορικές συναλλαγές οι δύο υπερδυνάμεις διακατέχονται από ένα κλίμα συνεργασίας και σταθερών εμπορικών συναλλαγών, με παρόμοια μεγέθη εισαγωγών/εξαγωγών. Αν και τόσο η Κίνα, όσο και οι ΗΠΑ είναι σχετικά δύο αυτόνομες χώρες, όσον αφορά την κάλυψη των βασικών αναγκών τους για τη βιομηχανία, έχουν αναπτύξει από κοινού ιδιαίτερες εμπορικές συμφωνίες για την κάλυψη αναγκών σε τομείς όπως η τεχνολογία και οι πρώτες ύλες (Khan et al, 2021: 647-649).

4.2.1 Σινο-αμερικανικές εμπορικές σχέσεις υπό το πρίσμα των διεθνών σχέσεων.

Είναι αδιαμφισβήτητο πως η Κίνα αποτελεί μια ισχυρή ιμπεριαλιστική δύναμη, ωστόσο δεν είναι εντελώς «αυτόνομη» σε σχέση με τις ΗΠΑ, ενώ φυσικά δεν ισχύει ούτε το αντίθετο. Μάλιστα τα κινέζικα αγαθά έχουν τεράστιο βαθμό «διείσδυσης» στην αμερικανική αγορά με την Κίνα να αποτελεί τον μεγαλύτερο της προμηθευτή για τουλάχιστον την τελευταία δεκαετία (2014-2023), ενώ τα αμερικανικά προϊόντα κατέχουν και αυτά σχετικά υψηλή θέση στις εισαγωγές της κινεζικής αγοράς «Διάγραμμα 5»

Διάγραμμα 5

Συνολική αξία αμερικανικού εμπορικού ισοζυγίου με την Κίνα σε αγαθά την περίοδο 2014-2023 (σε δις. Αμερικανικά δολάρια).

Πηγή: Statista, 2024

Αν και όπως φαίνεται στις μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις οι δύο υπερδυνάμεις διακατέχονται από κλίμα συνεργασίας και αμοιβαίας υποστήριξης, δεν θα ήταν συνετό να υποστηρίξει κάποιος ότι ισχύει το ίδιο και στο διεθνές εμπόριο και τις εξαγωγές σε τρίτες

χώρες (Carvalho et al., 2019: 5-11). Πιο αναλυτικά και ειδικά στον τομέα της ενέργειας έχει δημιουργηθεί ένα έντονο πεδίο σύγκρουσης των Σινο-αμερικανικών συμφερόντων με την εκμετάλλευση και εμπορευματοποίηση του πετρελαίου να αποτελεί το κυρίαρχο ζήτημα. Είναι μάλιστα αναμφισβήτητο πως τα καύσιμα και γενικότερα οι πηγές ενέργειας αποτελούν μια από τις σημαντικότερες μεταβλητές στρατηγικής, καθώς όποιος ελέγχει τις πηγές αυτές αποκτά και το προβάδισμα στην παγκόσμια ηγεμονία (Downs et al., 2020: 10).

Ιδιαίτερο πεδίο των εμπορικών συγκρούσεων των δύο υπερδυνάμεων έχει αποτελέσει η μέση ανατολή, με στόχο τον έλεγχο των πηγών και των δρόμων διακίνησης ενέργειας, οι οποίοι υπάρχουν σε αφθονία στην περιοχή «Διάγραμμα 6». Ενώ παράλληλα κινεζικές εταιρίες όλο και πολλαπλασιάζονται και κάνουν αισθητή την παρουσία τους με επενδύσεις σε κρίσιμες θέσεις διανομής και εκμετάλλευσης πετρελαίου όπως τα στενά του Ορμάζ «Διάγραμμα 7». Η έντονη κινεζική παρουσία στην περιοχή αποτελεί ρίσκο, καθώς και πρόκληση για τα αμερικανικά οικονομικά συμφέροντα. Έτσι λοιπόν η συνεχώς αυξανόμενη παρουσία κινεζικών επενδυτών στην περιοχή, πιθανολογεί την περαιτέρω εγκατάσταση μόνιμων στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή από πλευράς ΗΠΑ¹⁵, κίνηση που θα δημιουργήσει μεγαλύτερη αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή και πιθανόν να οδηγήσει σε ένοπλη σύρραξη μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων (Lefebvre et al, 2023).

Διάγραμμα 6

Κύριες πηγές και αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου.

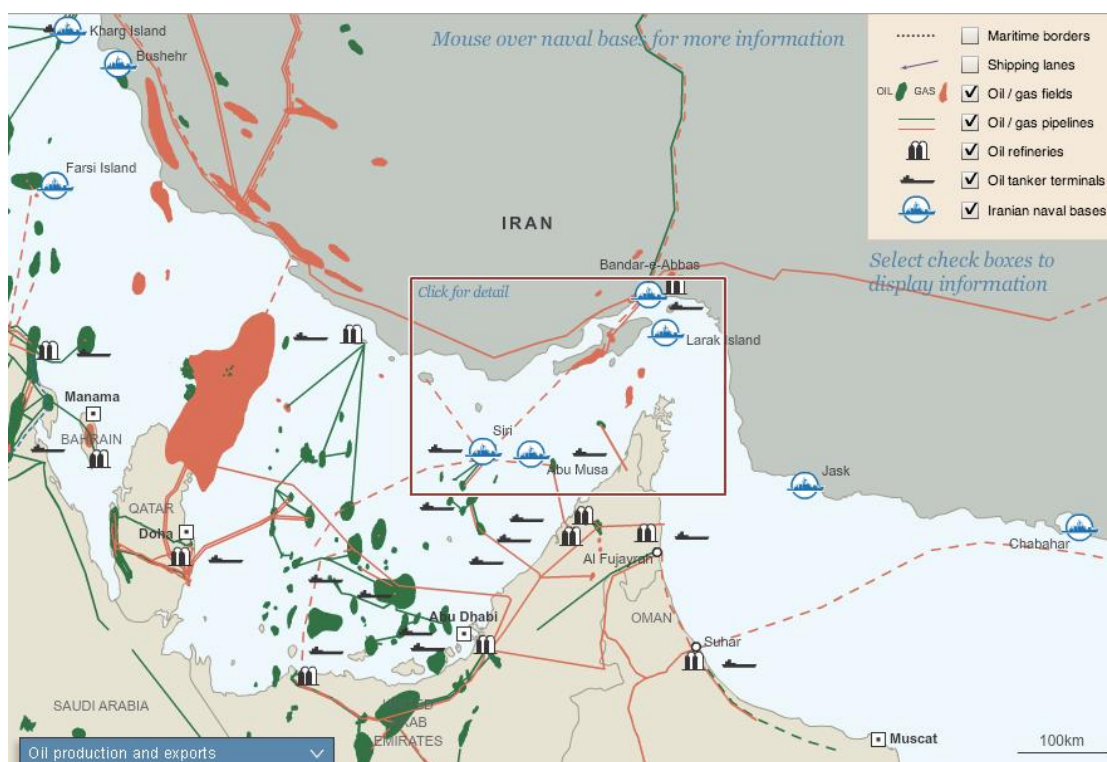

Πηγή: International Journal of Energy Economics and Policy, 2023

¹⁵ Ήδη υπάρχει μεγάλη δύναμη του αμερικανικού Πολεμικού Ναυτικού στην περιοχή για την προστασία των εμπορικών δρόμων εξαγωγών αργού πετρελαίου.

Διάγραμμα 7

Τα στενά του Ορμάζ: Πετρέλαιο, Εμπόριο και Μιλιταρισμός.

Πηγή: Financial Times, 2012

Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως όποιος ελέγχει την εξόρυξη, επεξεργασία και διανομή του πετρελαίου και των υπόλοιπων πηγών ενέργειας σε μία τόσο πλούσια περιοχή, κατέχει τόσο το στρατηγικό, όσο και το οικονομικό πλεονέκτημα και έτσι μπορεί να επηρεάσει και την αντίστοιχη ισχύ των αντιπάλων του (Harvey, 2017: 213-237).

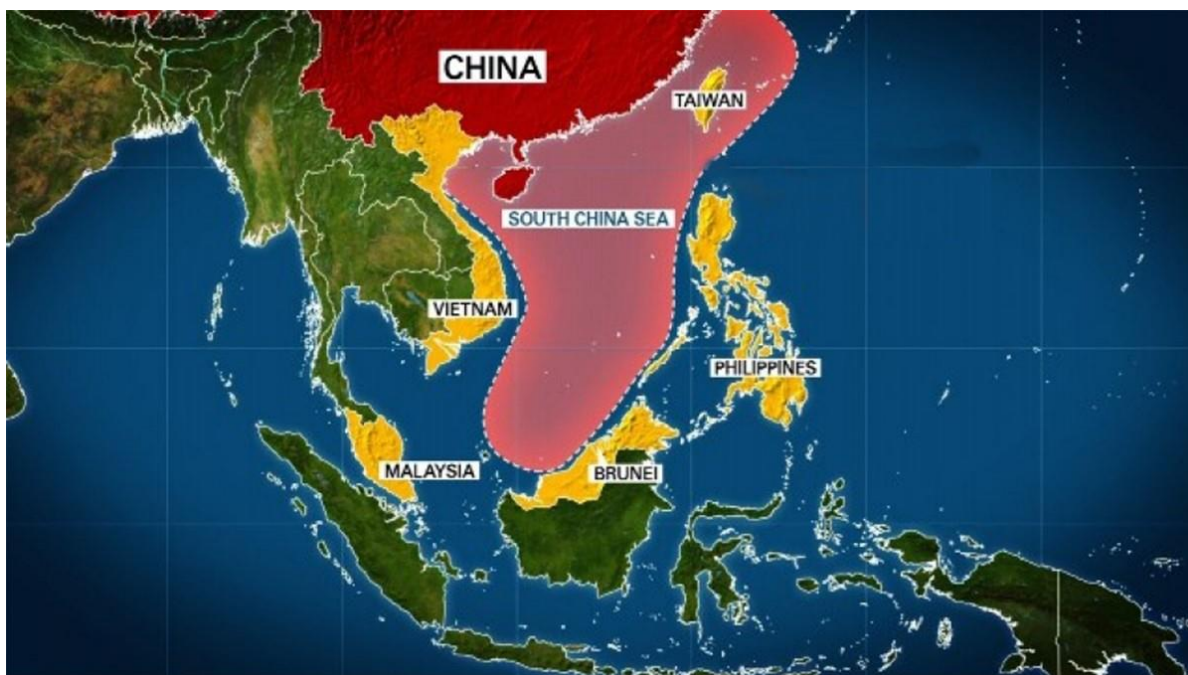
4.2.2 Σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας στη Νότια Σινική Θάλασσα.

Όπως και στη Μέση Ανατολή οι σχέσεις των ΗΠΑ με την Κίνα στη Νότια Σινική Θάλασσα είναι αρκετά τεταμένες, ωστόσο σε αυτή την περιοχή τα αίτια δεν έχουν να κάνουν με οικονομικά κίνητρα και εμπορικές σχέσεις (Zou, 2021: 454-466). Αντίθετα, η αντιπαράθεση και πολλές φορές τα θερμά επεισόδια που ξεσπάνε στο συγκεκριμένο χώρο μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων πηγάζουν από ιστορικές εδαφικές διεκδικήσεις της Κίνας που συνεχίζουν να είναι σε ισχύ μέχρι και σήμερα (οι οποίες παρατίθενται στο διάγραμμα 8 παρακάτω με ελαφρύ κόκκινο χρώμα), όπως επίσης και λόγω της επιρροής των ΗΠΑ στις χώρες της Νότιας Σινικής Θάλασσας, οι οποίες επιζητούσαν και συνεχίζουν να επιζητούν ακόμα τη συμμαχία με την τελευταία. Αυτό συμβαίνει διότι η παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή αποτελεί εγγύηση της ασφάλειας τους και κατ' επέκταση κατασταλτικός παράγοντας για επιθετικές εξωτερικές πολιτικές της Κίνας εναντίον τους (Regilme & Salvador, 2018: 213-237). Ωστόσο, έχει επισημανθεί από αρκετές πολιτικές και στρατιωτικές ελίτ πως η διένεξη στη Νότια Σινική Θάλασσα έχει ξεπεράσει τα ζητήματα και τις προκλήσεις που επικρατούν στην περιοχή ανάμεσα στην Κίνα και τις γειτονικές της χώρες. Πλέον πιστεύεται πως

αποτελεί μέρος ευρύτερων στρατηγικών θεμάτων σχετικά με την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών ενέργειας που βρίσκονται στη Νότια Σινική Θάλασσα, την επεκτατική πολιτική της ηγεσίας της Κίνας και την πολιτική επιρροής σε τρίτες χώρες. Επίσης ορισμένοι πιστεύουν πως έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επιθετικότητα που επιδεικνύει η Κίνα τα τελευταία χρόνια και η μόνιμη εγκαθίδρυση αμερικανικών δυνάμεων στην παραπάνω περιοχή με στρατιωτικές βάσεις που όλο και πληθαίνουν (Buszynski, 2012: 139-156).

Διάγραμμα 8

Οι διεκδικήσεις της Κίνας στη Νότια Σινική Θάλασσα.

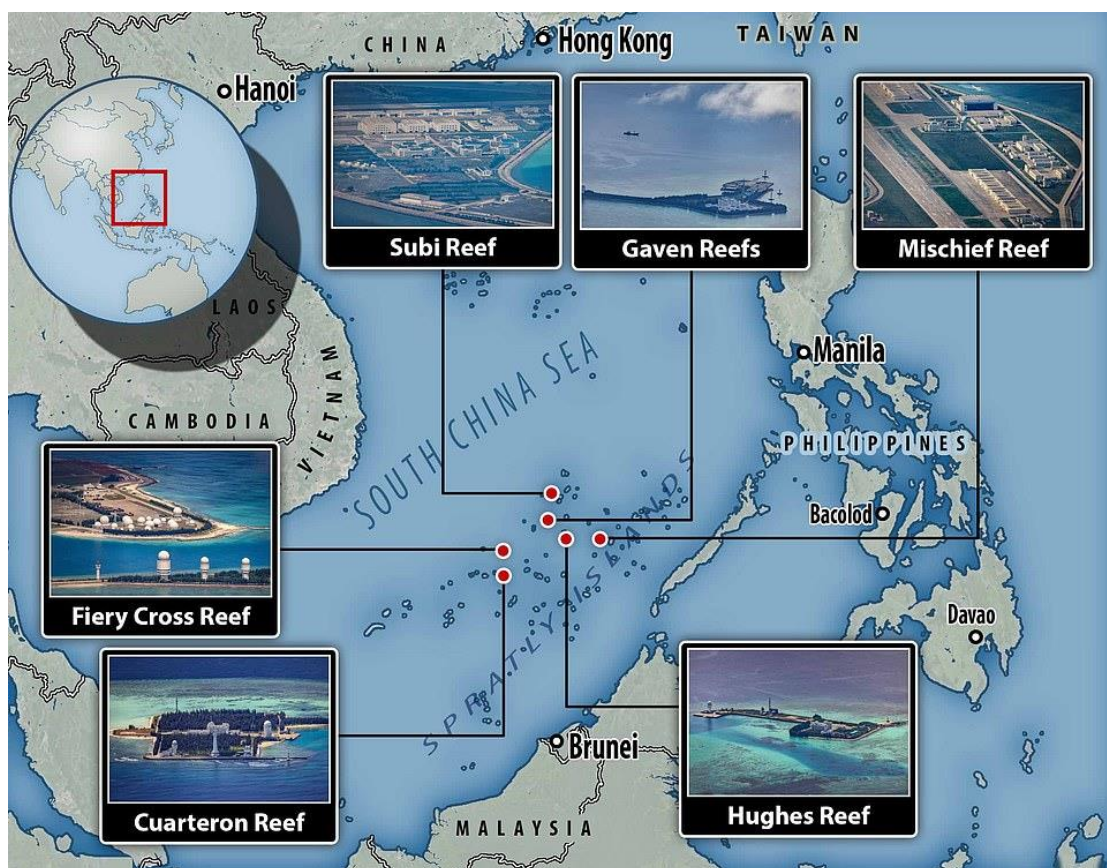
Πηγή: India.com, 2020

Από τη μία πλευρά παρατηρείται υπερστρατικοποίηση της Κίνας με συχνές ασκήσεις και πραγματικά πυρά με μέτωπο τη Νότια Σινική Θάλασσα, κατασκευή τεχνητών νησιών πάνω σε ύφαλους και μετατροπή αυτών σε ναυτικές και αεροπορικές εγκαταστάσεις¹⁶. Παράλληλα η επιθετική ρητορική με ταυτόχρονη διεκδίκηση υφάλων και νησίδων στην παραπάνω περιοχή έχει αυξηθεί και στο δημόσιο λόγο τα τελευταία χρόνια (Burch, 2019: 1-11). Στον παρακάτω χάρτη (Διάγραμμα 9) φαίνονται οι εγκαταστάσεις που κατασκεύασε η Κίνα στη Νότια Σινική Θάλασσα όπως έχουν σήμερα. Αν και με παλαιότερες δηλώσεις της η Κίνα είχε υποστηρίξει πως αυτές οι εγκαταστάσεις θα χρησιμοποιηθούν για σκοπούς όπως επιστημονικές θαλάσσιες έρευνες, ασφάλεια των συνόρων της καθώς και ανθρωπιστικές δράσεις έρευνας και διάσωσης, τελικά η χρήση τους περιορίστηκε αποκλειστικά στην άμυνα και τη γρήγορη αντίδραση και αντιμετώπιση απειλών.

¹⁶ Αυτές οι υποδομές περιλαμβάνουν αποβάθρες, προβλήτες, κατασκευή και επεκτάσεις αεροδιαδρόμων, στρατιωτικά φυλάκια με radar επιφανείας και αέρος, καθώς τέλος θέσεις παράκτιου πυροβολικού.

Διάγραμμα 9

Πλήρη διάρθρωση των κινεζικών στρατιωτικών κοραλλιογενών υποδομών στις «αμφισβητούμενες» περιοχές της Νότιας Σινικής Θάλασσας.

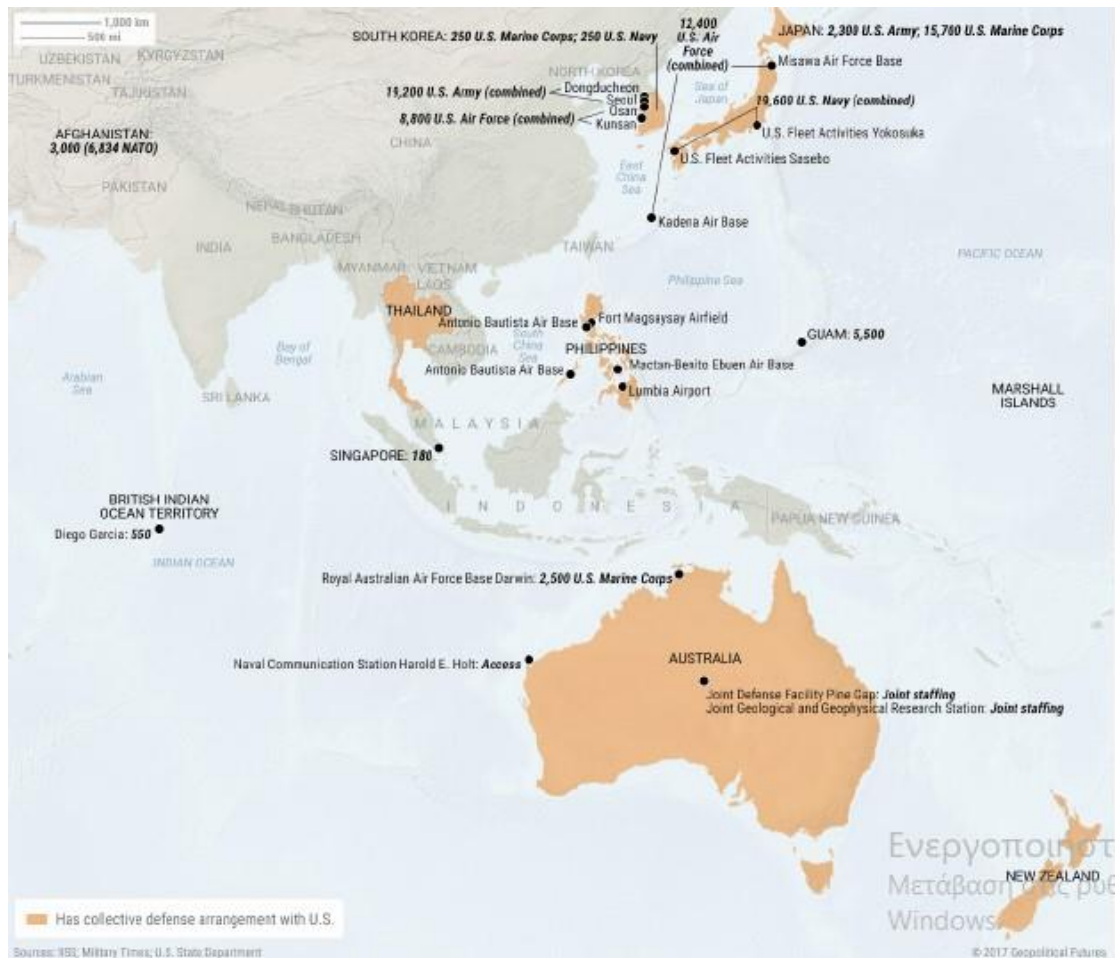

Πηγή: Mail Online, 2022

Από την άλλη πλευρά, όπως θα παρουσιαστεί και στον «Διάγραμμα 10» παρακάτω και οι ΗΠΑ έχουν εγκαθιδρύσει μια σειρά από στρατιωτικές και ναυτικές βάσεις στη Νότια Σινική Θάλασσα. Πιο συγκεκριμένα η αμερικανική παρουσία σε αυτή αποτελείται από μια δύναμη προσεγγιστικά των 100.000 ανδρών στο ενεργό προσωπικό της. Ωστόσο σε αυτό τον αριθμό δεν έχει συνυπολογιστεί και το πολιτικό προσωπικό που υπάρχει εκεί και συνεργάζεται με την αμερικανική στρατιωτική δύναμη, εξυπηρετώντας τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Αρκετοί μελετητές υπολογίζουν πως το συνολικό αμερικανικό προσωπικό που βρίσκεται στην περιοχή της Νότιας Σινικής Θάλασσας και τον ειρηνικό ωκεανό πλησιάζει τα 330.000 (Glaser, 2017: 16-18). Σύμφωνα επίσης με τον ίδιο όλη η αμερικανική δύναμη εκεί απαρτίζεται από 49 βάσεις (συγκεντρωτικά ναυτικού, αεροπορίας, στρατού και πεζοναυτών) ενώ στην ευρύτερη περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού βρίσκονται ακόμα 5 αεροπλανοφόρα, με τα αντίστοιχα πλοία υποστήριξης (περίπου 30 για κάθε αεροπλανοφόρο), καθώς επίσης και περίπου 1500 μαχητικά αεροσκάφη, όλα έτοιμα να αναλάβουν αποστολές που αφορούν τη διατήρηση της ευημερίας στην περιοχή της Νότιας Σινικής Θάλασσας και την προστασία των συμμαχικών δυνάμεων (Ιαπωνία, Ν. Κορέα, Αυστραλία, Σιγκαπούρη, Φιλιππίνες κα.).

Διάγραμμα 10

Οι Αμερικανικές Δυνάμεις στη ΝΑ Ασία και τον Ειρηνικό Ωκεανό.

Πηγή: Mauldin Economics, 2017

Αν και όπως φαίνεται η παρουσία και των δύο υπερδυνάμεων είναι έντονη στην περιοχή της Νότιας Σινικής Θάλασσας, ωστόσο τα επεισόδια που εκτυλίσσονται είναι σύντομα και μικρής κλίμακας. Σκοπός τους είναι να πραγματοποιηθεί επίδειξη στρατιωτικών δυνατοτήτων και όχι να ξεσπάσει κάποιο έντονο θερμό επεισόδιο. Επιπλέον γίνεται πρόδηλο όσα χρόνια υπάρχει αμερικανική παρουσία στην περιοχή ότι δεν έχει αλλάξει το δόγμα και η υψηλή στρατηγική των ΗΠΑ έναντι στην Κίνα. Με άλλα λόγια, η κύρια προσπάθεια των ΗΠΑ παραμένει επικεντρωμένη στην αποτροπή τόσο της εξάπλωσης της εδαφικής κυριαρχίας της Κίνας (και κατ' επέκταση το άνοιγμα της στο ειρηνικό ωκεανό), όσο και της διεύρυνσης της σφαίρας επιρροής της στις χώρες/σύμμαχους των ΗΠΑ στη Νότιο-ανατολική Ασία (Rudolf, 2020: 18-26).

4.3 Οι Σινο-Ρωσικές Σχέσεις.

Με το τέλος του ψυχρού πολέμου και την αναγωγή των ΗΠΑ σε ηγεμονική υπερδύναμη, παρατηρήθηκε μια μοναδική αναβίωση και ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ της Κίνας και της Ρωσίας (Muzaffar & Khan, 2016: 151-169). Μετά από σχεδόν 20 χρόνια οι σχέσεις Μόσχας και Πεκίνου έχουν παγιωθεί και χαρακτηρίζονται από σταθερότητα και αλληλεγγύη, ενώ η συνεργασία των 2 μεγάλων δυνάμεων περιορίζεται κυρίως σε κρίσιμους τομείς ισχύος, δηλαδή στη γεωοικονομία και τα στρατηγικά θέματα (Lukin, 2021: 363-380).

Παράλληλα όπως υποστηρίζει ο ίδιος σε παλαιότερο άρθρο του (Lukin, 2018: 576-583) και οι δύο υπερδυνάμεις (Ρωσία και Κίνα) συνεργάζονται και δίνουν τεράστια έμφαση στη διατήρηση των ισορροπιών ισχύος στο διεθνές σύστημα, αντιτιθέμενες στην προσπάθεια των ΗΠΑ για ύπαρξη ενός μονοπολικού/ηγεμονικού συστήματος.

Στις μέρες μας και συγκεκριμένα από το 2016 οι δύο υπερδυνάμεις μοιράζονται μια συνθήκη καλής γειτονίας, συνεργασίας και φιλίας, ενώ ταυτόχρονα έχουν αποκτήσει κοινές αντιλήψεις πάνω σε μείζονα παγκόσμια ζητήματα, χάρις τις αρκετά συχνές συνόδους κορυφής. Τέλος, στον τομέα των στρατιωτικών θεμάτων οι δύο χώρες έχουν καθιερώσει την διεξαγωγή κοινών στρατιωτικών ασκήσεων όλων των κλάδων των ενόπλων δυνάμεων, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, ως ένδειξη συνεργασίας και συμμαχικού πνεύματος (Bolt & Cross, 2018: 108-151).

4.3.1 Σινο-Ρωσικές εμπορικές σχέσεις υπό το πρίσμα των διεθνών σχέσεων.

Από την έναρξη του πολέμου με την Ουκρανία το 2014 η Ρωσία είδε όλες τις συνεργασίες με τους εμπορικούς της εταίρους να έχουν κατακόρυφη πτωτική τάση, (ως αντίποινα για το ξέσπασμα του πολέμου) με εξαίρεση μόνο την Κίνα, η οποία την περίοδο 2014-2019 έγινε η μεγαλύτερη εμπορική σύμμαχός της. Τότε τα δύο κράτη ξεκίνησαν να αναπτύσσουν ισχυρότερους οικονομικούς δεσμούς με αμοιβαία συμφέροντα και κέρδη μέσω της διεξαγωγής αμφίδρομης εμπορικής δραστηριότητας (Visloguguzov, 2019). Ωστόσο τα αίτια αυτής της εμπορικής συνεργασίας είναι ακόμα βαθύτερα σύμφωνα με τον Gabuev (2016). Σύμφωνα λοιπόν με τον ίδιο η Κίνα χρειάζεται τεράστιες ποσότητες φυσικών ορυκτών πόρων τους οποίους μπορεί να διαθέσει η Ρωσία, χάρις τα πλούσια αποθέματά της. Από την άλλη, η απόφαση της Ρωσίας να ενταχθεί στη γεωοικονομική σφαίρα της Κίνας ήταν και παραμένει μια καθαρά πολιτική απόφαση, καθώς τότε όπως και τώρα έχει ανάγκη από ξένα κεφάλαια για να εξισορροπήσει τις απώλειες επενδύσεων και να αντισταθμίσει την πίεση και τα οικονομικά αντίποινα της Δύσης.

Παρακάτω στο «Διάγραμμα 11» αποτυπώνεται ξεκάθαρα και παραστατικά η σταδιακή άνοδος της Κίνας στη Ρωσική οικονομία ως ο σημαντικότερος εμπορικός σύμμαχος της, ξεπερνώντας τους μέχρι τότε σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους της, τη Γερμανία και τις ΗΠΑ. Αντίστοιχα στο «διάγραμμα 12» παρουσιάζεται η αξία και το μέγεθος του διμερούς εμπορίου μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων 7 χρόνια πριν το ξέσπασμα του πρώτου Ρωσο-Ουκρανικού πολέμου το 2014, μέχρι και τις αρχές του δευτέρου στις αρχές του 2022.

Διάγραμμα 11

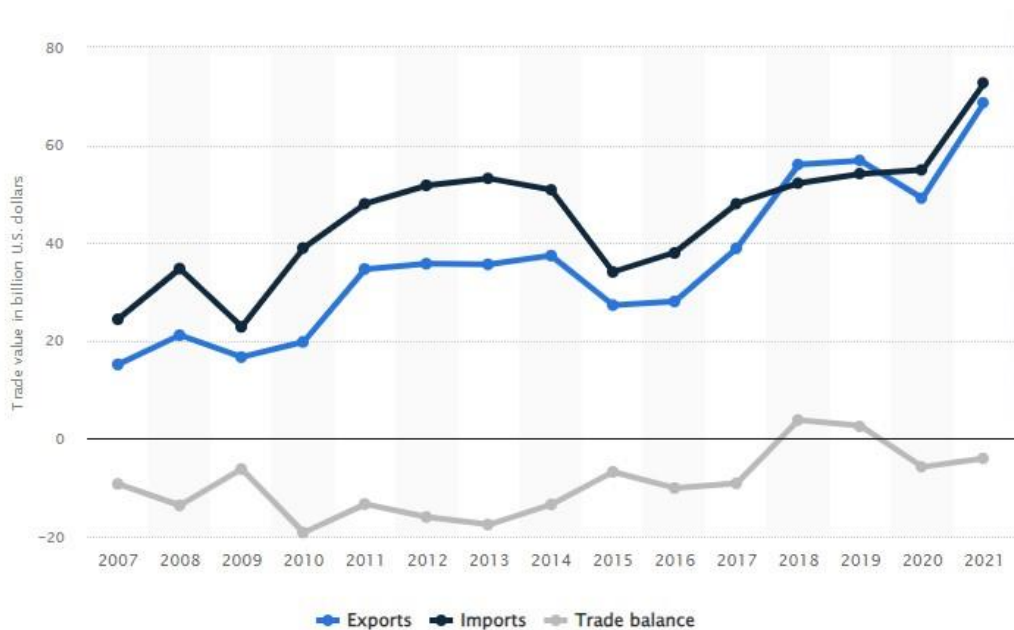
Η άνοδος της Κίνας στον πιο σημαντικό εμπορικό εταίρο της Ρωσίας.

Πηγή: Statista(by Armstrong Martin), 2023

Διάγραμμα 12

Αξία ρωσικού εμπορικού ισοζυγίου με την Κίνα σε αγαθά την περίοδο 2007-2021 (σε δις. Αμερικανικά δολάρια).

Πηγή: Statista, 2024

Αυτό που είναι εύκολο να ξεχωρίσει στο «Διάγραμμα 11» είναι πως οι σχεδόν ανύπαρκτες εμπορικές σχέσεις της Κίνας και της Ρωσίας στις αρχές του 21^{ου} αιώνα εξελίχθηκαν σε ισχυρούς εμπορικούς δεσμούς με την ταυτόχρονη κίνηση υπέρογκων κεφαλαίων στις 2 διεθνείς αγορές. Επιπλέον μέσα από τη μελέτη του «Διαγράμματος 12» είναι εύκολα διακριτή η σχετική σταθερότητα στις εμπορικές εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών μεταξύ των δύο χωρών έως το 2014, καθώς και η απότομη αύξηση των οικονομικών και εμπορικών συναλλαγών τους στα μετέπειτα χρόνια. Αυτό δείχνει τη σύσφιξη των διπλωματικών και πολιτικών σχέσεων των δύο υπερδυνάμεων με έμπρακτη στήριξη και αλληλοβοήθεια των κυβερνήσεων τους.

Στις μέρες μας, η κατασκευή κοινών έργων στα σύνορα των δυο χωρών όπως οι γέφυρες στον ποταμό Αμούρ (μια γέφυρα για τροχοφόρα οχήματα που εγκαινιάστηκε το 2019 και μία σιδηροδρομική γέφυρα που εγκαινιάστηκε 9 μήνες μετά την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία το 2022) συμβολίζουν έμπρακτα τις στενές σχέσεις μεταξύ Πεκίνου και Μόσχας (McCarthy, 2022). Το αξιοσημείωτο σύμφωνα με τη McCarthy (2022) είναι πως για αιώνες ο ποταμός Αμούρ χώριζε τα δύο κράτη και αποτελούσε φυσική προστασία των συνόρων τους σαν ένα στρατηγικό κώλυμα, ενώ ταυτόχρονα δεν υπήρχε κανένα τεχνητό η φυσικό έργο για να συνδέει.

Συμπερασματικά αποτελεί λοιπόν κοινή παραδοχή πως καθώς η Ρωσία δέχεται εμπορικό εμπάργκο από τις ΗΠΑ και του συμμάχους της εξαιτίας του Ρωσο-Ουκρανικού πολέμου γίνεται πιο εξαρτημένη από την Κίνα και τα επενδυτικά της κεφάλαια. Κατά συνέπεια είναι πιο δεκτική στην ψήφιση οικονομικών πολιτικών και δημιουργία έργων και υποδομών, με τρόπο που θα κάνει τη μεταφορά και τη διακίνηση των αγαθών ευκολότερη και ταχύτερη, με στόχο τη διασφάλιση της ροής κινεζικών κεφαλαίων στη χώρα (Wang, 2019). Από την άλλη πλευρά, για την Κίνα οι σχέσεις με τη Ρωσία χαρακτηρίζονται από περισσότερη περιπλοκότητα. Πιο αναλυτικά οι κινεζικές επενδύσεις δεν αγγίζουν το ύψος των εκτιμήσεων των ρωσικών τραπεζών και αυτό συμβαίνει για δύο κυρίως λόγους.

Ο πρώτος και βασικότερος λόγος είναι διότι τα μόνα αγαθά που έχει ανάγκη η κινεζική βιομηχανία είναι τα ορυκτά καύσιμα και οι πρώτες ύλες όπως μέταλλα και ξυλεία. Αν και η Ρωσία έχει πλούσιο υπέδαφος και μπορεί να καλύψει πλήρως τις ανάγκες της Κίνας σε αυτά τα προϊόντα, αποτελούν ένα πολύ μικρό φάσμα επενδύσεων και εμπορικής δραστηριότητας με κέρδος της πρώτης. Τέλος, ο δεύτερος παράγοντας, ο οποίος συνδέεται άρρηκτα με τον πρώτο είναι πως η Ρωσία δεν αποτελεί τη μόνη χώρα με παραγωγή και διόρυξη πλουτοπαραγωγικών πόρων. Συνεπώς οι παραπάνω ανάγκες της Κίνας μπορούν να καλυφθούν από άλλες χώρες (κράτη της Αφρικής, της Νότιας Αμερικής ή/και της νοτιοανατολικής Ασίας), μέσω των χερσαίων και θαλάσσιων δρόμων (με την αξιοποίηση των νέων υποδομών του «Δρόμου του Μεταξιού»), ιδιαίτερα κατά τους χειμερινούς μήνες όπου οι πολικές θερμοκρασίες σε συνδυασμό με το δυσκολίες προσπέλασης του ρωσικού εδάφους και της συντήρηση των δικτύων μεταφοράς δυσχεραίνουν και κατ' αυτόν τον τρόπο αυξάνεται το κόστος διακίνησης των εμπορευμάτων (Lukin, 2021: 363-380).

4.3.2 Σινο-Ρωσικές στρατιωτικές και στρατηγικές σχέσεις.

Με τη λήξη του ψυχρού πολέμου η Κίνα είχε αρχίσει ήδη να κάνει τα πρώτα της αναπτυξιακά βήματα και τις πρώτες ριζικές αλλαγές στη δομή του πολιτικού, στρατιωτικού και οικονομικού της συστήματος, με σκοπό τη μετατροπή της σε μία μεγάλη δύναμη. Προς την επίτευξη αυτού του στόχου, πρώτη η Ρωσία αποτέλεσε αρωγός αυτού του εγχειρήματος,

εξοπλίζοντας τη με την τότε πιο σύγχρονη στρατιωτική της τεχνολογία. Πιο συγκεκριμένα τη δεκαετία 1990-2000 και ενώ η σοβιετική ένωση διαμελιζόταν, η Ρωσία βοήθησε στον εκσυγχρονισμό του κινεζικού στρατιωτικού εξοπλισμού με την πώληση των πιο σύγχρονων της μέσων. Ακόμα και στα πιο πρόσφατα χρόνια, τη δεκαετία του 2010 το εμπόριο τελευταίας τεχνολογίας οπλικών συστημάτων από τη Ρωσία προς την Κίνα δεν έχει διακοπεί, με τη Μόσχα να συμφωνεί το 2014 στη μαζική πώληση δύο εκ των κορυφαίων της συμβατικών όπλων: τα μαχητικά αεροσκάφη Su-35, καθώς επίσης και το σύστημα πολλαπλής εκτόξευσης πυραύλων εδάφους-αέρος S-400. Σήμερα, η Κίνα κατέχει 24 πλήρως λειτουργικά su-35 (Gady, 2019) στην ενεργό αεροπορική της δύναμη, καθώς και 6 μοίρες πυροβολικού πολλαπλών εκτοξευτών πυραύλων s-400¹⁷ (Kumar, 2021).

Ωστόσο η συνεργασία της Ρωσίας με την Κίνα δεν περιορίζεται μόνο στην αγοραπωλησία συμβατικών όπλων. Το 2019 σε δημόσια ομιλία του ο πρόεδρος της Ρωσίας, Vladimir Putin, ανακοίνωσε το σχέδιο της κυβέρνησής του να βοηθήσει την Κίνα στην κατασκευή ενός συστήματος εγκαίρου προειδοποίησης που εντοπίζει και καταδεικνύει τη θέση και απόσταση διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων¹⁸ (Stefanovich, 2019) Κρίνεται αναγκαίο να τονίσουμε βέβαια πως η προσφορά εξοπλιστικών προγραμμάτων δεν ακολουθεί ακόμα αμφίδρομη πορεία, καθώς και η Κίνα ενώ έχει ξεπεράσει τη Ρωσία σε τομείς όπως η ανάπτυξη τεχνητής νοημοσύνης, η κατασκευή πολεμικών πλοίων (κυρίως φρεγάτες και πυραυλάκατους) και η κατασκευή μη επανδρωμένων μέσων αέρος και θαλάσσης, δεν έχει ακόμα εξάγει κάτι από αυτά στην υπερδύναμη σύμμαχό της. Παρ' όλα αυτά οι δύο υπερδυνάμεις συνεργάζονται σε ένα ευρύ φάσμα τις πολεμικής βιομηχανίας σε τομείς όπως η έρευνα και η αξιοποίηση συστημάτων στρατηγικής άμυνας από πυραυλικές επιθέσεις, καθώς και η κατασκευή υπερηχητικών και πυρηνοκίνητων υποβρυχίων (Simes, 2019).

Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, ένα μεγάλο και σημαντικό μέρος της Σινό-Ρωσικής συμμαχίας στον στρατηγικό τομέα αποτελούν οι κοινές στρατιωτικές ασκήσεις. Αν και οι 2 χώρες εκτελούν στρατιωτικές ασκήσεις και γυμνάσια μικρής κλίμακας από το 2005, στην πραγματικότητα η χρονιά ορόσημο για τη συμμαχία τους ήταν το 2018, όταν η Κίνα συμμετείχε για πρώτη φορά στη μεγαλύτερη εθνική άσκηση της Ρωσίας την «Vostok-2018», η οποία διεξάγεται σταθερά κάθε χρόνο από το 1981¹⁹ (Gady, 2019). Επιπλέον με τη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων τόσο εντός των συνόρων τους (όπως η άσκηση Tsentr²⁰) όσο και πέρα από αυτά (σε περιοχές της Νότιας Σινικής Θάλασσας, στην περιοχή της βαλτικής θάλασσας, καθώς και σε περιοχές εδαφικής αντιπαράθεσης μεταξύ νότιας Κορέας και Ιαπωνίας) αποδεικνύουν διεθνώς και έμπρακτα τη δέσμευση στις στρατιωτικές τους συμφωνίες, ενώ ταυτόχρονα διαδίδουν ηχηρό μήνυμα πως κύριος στόχος τους είναι η εξισορρόπηση της αμερικανικής απειλής και όχι η μεταξύ του εξισορρόπηση (Gady, 2019).

¹⁷ Μία Μοίρα πυροβολικού για το κινεζικό στρατιωτικό δόγμα οργάνωσης αποτελείται από 6 εκτοξευτές πυραύλων, όπως επίσης και 2 radar εντοπισμού εναέριων στόχων. Συνεπώς η Κίνα διαθέτει 36 συστήματα πολλαπλών εκτοξευτών πυραύλων s-400, καθώς και 12 radar εναέριου εντοπισμού.

¹⁸ Για να γίνει απόλυτα κατανοητό το μέγεθος αυτής της απόφασης από πλευράς της Ρωσίας, οι μόνες χώρες που διαθέτουν συστήματα εγκαίρου προειδοποίησης για τον εντοπισμό ενεργών διηπειρωτικών πυραύλων είναι οι ΗΠΑ και η Ρωσία.

¹⁹ Μέχρι και το 2018 η άσκηση «Vostok» είχε 2 φάσεις. Η πρώτη φάση περιλάμβανε την ανάλυση των αμερικανικών επιθέσεων από θάλασσα και αέρα, ενώ η δεύτερη φάση περιλάμβανε την ανάλυση χειρσαίων δυνάμεων από την Κίνα. Μετά το 2018, με την πρώτη συμμετοχή της Κίνας στην «Vostok» το σενάριο περιλαμβάνει μόνο την πρώτη φάση της άσκησης.

²⁰ Η άσκηση Tsentr είχε ως κύριο σενάριο την αποτροπή τρομοκρατικών ενεργειών από εχθρική δύναμη κρατικού επιπέδου, πλέον περιλαμβάνει και σενάρια αποτροπής αεροπορικών προσβολών και αντιαεροπορικής άμυνας από συμβατικές επιθέσεις τρίτης δύναμης (κυρίως στην άσκηση απεικονίζεται ως εχθρός οι ΗΠΑ).

Συνοψίζοντας, αυτό που μαίνεται να φανεί είναι εάν οι γεωοικονομικές, διπλωματικές και στρατιωτικές αυτές συμφωνίες μεταξύ Ρωσίας και Κίνας θα οδηγήσουν τελικά στη διαμόρφωση μια επίσημης πολιτικής συμμαχίας. Αν και βέβαια οι κυβερνήσεις των δύο χωρών έχουν αρνηθεί την εκπλήρωση ενός τέτοιου σεναρίου περί επίσημης πολιτικό-στρατιωτικής συμμαχίας έχει τονιστεί και από τις δύο πλευρές το υψηλό επιπεδο εμπιστοσύνης και συνεργασίας στους παραπάνω τομείς. Μάλιστα ο Υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας Σεργκέι Λαβροφ είχε δηλώσει πως καμία από τις 2 χώρες δεν είναι διατεθειμένη να συνάψει επίσημη συνθήκη, ωστόσο είναι και θα παραμείνουν «σύμμαχοι» όταν πρόκειται για τη διασφάλιση εφαρμογής του διεθνούς δικαίου, καθώς και τη διαφύλαξη των εθνικών τους συμφερόντων.

Κεφάλαιο 5^ο – Συμπεράσματα και Εκτιμήσεις

Συμπεράσματα.

Όπως έγινε κατανοητό και από το κεφάλαιο 2 η εμφάνιση νέων υπερδυνάμεων είναι εξαιρετικά δύσκολη, καθώς απαιτεί μία ιδιαίτερη ανάπτυξη σε αρκετούς τομείς, αλλά επίσης η ανάπτυξη αυτή πρέπει να πραγματοποιηθεί με σταθερούς ρυθμούς, να έχει συνέχεια και τεράστια κλίμακα. Κατά συνέπεια, η άνοδος της Κίνας για αρκετούς συνδέεται άμεσα με την άποψη πως στο κοντινό μέλλον θα φτάσει ή/και θα ξεπεράσει την ισχύ των ΗΠΑ. Μάλιστα, με την οικονομία της να πλησιάζει σε συγκρίσιμα επίπεδα με των ΗΠΑ πολλοί θεωρούν πως η διεθνής ακαδημαϊκή και πολιτική κοινότητα δεν θα έπρεπε να ασχολείται με το ερώτημα σχετικά με το «Αν η Κίνα θα γίνει υπερδύναμη», αλλά με το «Πόσο σύντομα θα πραγματοποιηθεί αυτό» (Brooks & Wohlforth, 2016: 91).

Επιπλέον, στο κεφάλαιο 4 υποστηρίχτηκε πως η Κίνα χρησιμοποιεί την οικονομική της ισχύς για να προσελκύσει συμμάχους, να αποθαρρύνει ή να απωθήσει εχθρικές ενέργειες, καθώς και για να εκσυγχρονίσει τον στρατό της, με απώτερο σκοπό να προβεί σε εδαφικές διεκδικήσεις στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας. Ωστόσο, όπως αναλύθηκε και στη θεωρία του δεύτερου κεφαλαίου, η οικονομική ισχύς δεν μεταφράζεται απαραίτητα σε στρατιωτική, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Έτσι λοιπόν, παρόλο που οι ΗΠΑ έχουν πάψει να κατέχουν την παγκόσμια και αποκλειστική οικονομική υπεροχή, διατηρούν στη στρατιωτική υπεροχή, τόσο μέσω του τεράστιου οπλοστασίου τους, όσο και χάρις τις διεθνείς συμμαχίες τους (Brooks & Wohlforth, 2015: 18-22). Παράλληλα, ενώ η Κίνα θεωρείται μια τεχνολογικά ανεπτυγμένη χώρα, δεν έχει τη δυνατότητα να πλησιάσει τις ΗΠΑ καθώς περισσότερες από τις μισές εξαγωγές της προέρχονται από αγαθά που εισάγονται σε αυτή για συναρμολόγηση από πολυεθνικές που δεν εξυπηρετούν κινεζικά συμφέροντα (Brooks & Wohlforth, 2016: 92).

Γίνεται προφανές λοιπόν, πως ενώ υπάρχουν ορισμένα κριτήρια για να χαρακτηριστεί μια χώρα ως υπερδύναμη²¹, όταν φτάνουμε στη σύγκριση δύο θεωρητικά όμοιων σε ισχύ χωρών, τότε η διαδικασία περιπλέκεται. Για παράδειγμα οι διαφορές μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας δεν θα είχαν ιδιαίτερη σημασία, εάν η εφαρμογή της ισχύος τους περιοριζόταν σε τοπικό ή σε ένα περιφερειακό επίπεδο. Ωστόσο, αυτό που κάνει τις ΗΠΑ να ξεχωρίζουν σαν μεγάλη δύναμη είναι η ικανότητα να επιχειρούν σε παγκόσμιο επίπεδο, με τη δυνατότητα να αναπτύξουν δυνάμεις σε οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη σε μικρό σχετικά χρονικό διάστημα, ενώ η παρουσία ή η απουσία εμπλοκής τους αντίστοιχα δημιουργεί αισθητή διαφορά (Posen, 2003: 5-46). Αντίθετα, όπως ο ίδιος υποστηρίζει, η Κίνα δεν κατέχει την επιστημονική και τεχνολογική ισχύς για να δράσει σε αντίστοιχο επιχειρησιακό επίπεδο πέρα από την περιοχή της Νότιο-Ανατολικής Ασίας.

Ένας βασικός λόγος για την παραπάνω κατάσταση είναι ότι η κινεζική πολεμική βιομηχανία βρίσκεται ακόμα σε πολύ αρχικά στάδια και όπως αναλύθηκε και στο παραπάνω κεφάλαιο στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αγορά εξοπλιστικών από τη Ρωσία²² (Collins & Erickson, 2012). Η εξάρτηση αυτή σε συνδυασμό με την αδράνεια ή την ανεπάρκεια στην ανάπτυξη τεχνολογικών και στρατιωτικών προγραμμάτων επηρεάζουν αρνητικά την παραγωγή εγχώριων εξοπλιστικών συστημάτων, τοποθετώντας την Κίνα σε θέση να μην μπορεί

²¹ Βλ. Κεφάλαιο 2^ο, υποκεφάλαιο: 2.5

²² Βλ. Κεφάλαιο 4^ο, υποενότητα 4.3.2

επαρκώς να ανταγωνιστεί στρατιωτικά τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις (Bitzinger et al., 2011). Ωστόσο, η βαθύτερη αιτία αυτού του φαινομένου οφείλεται στις αποφάσεις της ηγεσίας της Κίνας, οι οποίες χαράσσουν τις εθνικές πολιτικές τους με βάση την οικονομική ανάπτυξη και υπεροχή με ιδιαίτερη έμφαση στο διεθνές εμπόριο²³, καθώς σε αυτά τα πλαίσια το υπάρχον διεθνές σύστημα εξυπηρετεί σχεδόν σε απόλυτο βαθμό τα συμφέροντά της (Qingguo & Rosecrance, 2010: 72-81). Επιπλέον όπως όλα δείχνουν η Κίνα επιδιώκει μια ειρηνική άνοδο στη διεθνή σκηνή, με την ίδια να προσβλέπει στη διατήρηση της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων, με τη μόνη εξαίρεση να αποτελούν οι περιπτώσεις που πλήττονται τα διεθνή οικονομικά συμφέροντά της ή οι γεωπολιτικές βλέψεις της στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας (Mearsheimer, 2010: 381-396).

Παρ' όλα αυτά κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί πως η συνεχώς εντονότερη άσκηση πολιτικής και οικονομικής επιρροής που έχει η Κίνα στην Ασία δεν θα οδηγήσει μελλοντικά σε επεκτατικές τάσεις αυτών στην παγκόσμια σκηνή (Mitter, 2021). Βέβαια, η ηγεσία της Κίνας, στην παρούσα κατάσταση, δεν φαίνεται να επιδιώκει την εφαρμογή μια επιθετικής εξωτερικής πολιτικής στο διεθνές σκηνικό, με σκοπό την εδαφική επέκταση ή την αλλαγή του status quo. Αντίθετα, η ατζέντα των μελλοντικών της στόχων περιλαμβάνει: την τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας, την επέκταση του «Δρόμου του Μεταξιού» και την αναγωγή της Κίνας ως περιφερειακή υπερδύναμη στην Ασία και «ηγέτιδα δύναμη του παγκόσμιου νότου», ασκώντας τον απόλυτο έλεγχο και επιρροή στην περιοχή (Mitter, 2021).

Ακόμα όμως και σε αυτό της το στόχο συναντά μεγάλο εμπόδιο το στρατηγικό δόγμα και την επιθετική εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, η οποία θεωρεί ότι αφήνοντας την Κίνα να εξαπλώσει την επιρροή της έστω και στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας, θα προκαλέσει ριζικές αλλαγές στην κατανομή της διεθνούς ισχύος. Μάλιστα, αρκετοί αξιωματούχοι των ΗΠΑ θεωρούν πως η συνεχώς αυξανόμενη εμπλοκή της Κίνας με τα διεθνή θέματα θα αποτελέσει εμπόδιο και ίσως και ισχυρό ανταγωνισμό στην εφαρμογή των παγκόσμιων φιλοδοξιών τους, καθώς και στην επιρροή που ασκούν διεθνώς (Almotairi, 2021: 35-46). Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 4, δεν είναι λίγοι αυτοί που υποστηρίζουν πως οι συνεχώς αυξανόμενες ανησυχίες των ΗΠΑ είναι (τουλάχιστον προς το παρόν) αβάσιμες και πιθανόν να οδηγήσουν σε μια σύγχρονη «παγίδα του Θουκυδίδη» (Μελετόπουλος, 2022).

Εκτιμήσεις για το μέλλον της Κίνας.

Αποτελεί γενική παραδοχή πως είναι αρκετά περίπλοκο και απαιτητικό να διεξαχθούν τεκμηριωμένα συμπεράσματα για τον ρόλο που θα διαδραματίσει η Κίνα σε παγκόσμια κλίμακα στο μέλλον. Επιπλέον, καθίσταται δύσκολη διαδικασία να υπολογίσει κανείς τον βαθμό και την έκταση που θα εξαπλώσει την επιρροή της στην διεθνή σκηνή, καθώς επίσης και να προβλέψει τις πολιτικές κινήσεις της ηγεσίας της, όσον αφορά τις διπλωματικές σχέσεις, τα θέματα ασφαλείας, όπως επίσης και στις οικονομικές στρατηγικές που θα εφαρμόσει.

²³ Όπως φαίνεται και στα Κεφάλαια 3 & 4, η Κίνα επενδύει στην δημιουργία υποδομών, εγκαταστάσεων και μέσων που εξυπηρετούν την εύκολη και γρήγορη διεξαγωγή εμπορίου παγκοσμίως. Σαν αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος των κρατικών κεφαλαίων δαπανώνται στην ανάπτυξη και διατήρηση χερσαίων και υδάτινων δρόμων προς ανάπτυξη εμπορικής δραστηριότητας και συμφωνιών σε διεθνές και διακρατικό επίπεδο, παρά στην επένδυση σε στρατιωτικές έρευνες ή συμφωνίες για εξοπλιστικά προγράμματα .

Ωστόσο μπορεί με ευκολία να υποστηριχτεί πως έχει παρουσιάσει τεράστια άνοδο στους παραπάνω τομείς, ενώ μέσα σε μόλις λίγες δεκαετίες μετατράπηκε από έναν αμέτοχο παρατηρητή των διεθνών γεγονότων, σε μια σημαντική και υπολογίσιμη μεγάλη δύναμη με την ικανότητα να επηρεάζει και να διαμορφώνει το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Επιπλέον, όπως φαίνεται και από την υλοποίηση του «Δρόμου του Μεταξιού» η συνεισφορά της Κίνας στο διεθνώς θα επικεντρωθεί σε εμπορικά και αναπτυξιακά προγράμματα και καινοτομίες, με γνώμονα τη σταθερότητα της χώρας (Shambaugh, 2016: 137-161), παρά στη χάραξη επεκτατικών στρατηγικών πολιτικών και σε μεγάλες εδαφικές διεκδικήσεις, χωρίς φυσικά αυτές να απουσιάζουν από την πολιτική ατζέντα κατά καιρούς, όπως συμβαίνει με τις διεκδικήσεις στη Νότια Σινική Θάλασσα (Almotairi, 2021: 35-46).

Τέλος, όπως ο Shambaugh (2016: 137-161) υποστηρίζει, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Κίνα για την αναγωγή της σε μια υπερδύναμη, οφείλονται στις αποφάσεις που έλαβαν οι παλαιότερες ηγεσίες της, σχετικά με την πολιτική ανάπτυξης σε τομείς κυρίως τεχνολογίας και οικονομίας, βασιζόμενη στη διατήρηση των ιστορικών αξιών της χώρας. Έτσι λοιπόν σύμφωνα με τον ίδιο η Κίνα θα έχει περιορισμένη επιτυχία στην επίτευξη των απαιτητικών στόχων της που αφορούν ζητήματα διεθνούς πολιτικής και τεχνολογικής ανάπτυξης. Ωστόσο, σύμφωνα με τον Beardson (2013: 373-398), η Κίνα θα συνεχίσει να εξαπλώνει την επιρροή της σε παγκόσμιο επίπεδο, όχι μέσω της επίδειξης των στρατιωτικών της ικανοτήτων, αλλά μέσω της οικονομικής της υπερίσχυσης στις διεθνείς αγορές, ενώ παράλληλα στηρίζει και ενισχύει οικονομικά χώρες της δύσης και της ευρύτερης περιοχής της Ασίας και της Αφρικής.

Σαν συμπέρασμα, μπορεί να υποστηριχτεί πως η Κίνα δεν αποτελεί ακόμα μια υπερδύναμη με τον κλασσικό ορισμό που δόθηκε στο 2^ο Κεφάλαιο, αντίθετα ο πιο εύστοχος χαρακτηρισμός για αυτή θα ήταν ως μια «αναδυόμενη υπερδύναμη», ενώ ακόμα, απαιτείται να αποκτήσει τεράστια οικονομική, τεχνολογική και στρατιωτική ισχύ και αυτονομία για να μπορεί να χαρακτηριστεί ως υπερδύναμη (Beardson, 2013: 398-435). Αν και στις μέρες μας συνεχίζει να παρουσιάζει σημαντική άνοδο σε κάθε τομέα (αλλά κυρίως στον οικονομικό), η ανάπτυξη αυτή γίνεται πλέον με αργό ρυθμό, γεγονός που δεν μπορεί να της δώσει προβάδισμα έναντι των υπολοίπων μεγάλων δυνάμεων. Παράλληλα, θα χρειαστούν πολλά χρόνια μέχρι να βρίσκεται σε θέση να αξιοποιήσει στο έπακρο και να μετατρέψει την μία μορφή ισχύος σε μία άλλη, προς εκπλήρωση των ευρύτερων στόχων και των συμφερόντων της (Monteiro, 2014: 48-60). Γι' αυτό το λόγο το διεθνές σύστημα στις μέρες μας αν και θεωρείται πολύ-πολικό, θα συνεχίσει για αρκετά χρόνια να λειτουργεί και να διαμορφώνεται υπό την ηγεσία και την εποπτεία των ΗΠΑ (Brooks & Wohlforth, 2016: 91-97).

Βιβλιογραφία.

1. Allison, G. T. (1971). *The essence of decision: Explaining the Cuban missile crisis*. Boston: Little, Brown.
https://ils.unc.edu/courses/2013_spring/inls285_001/materials/Allison.1971.Essence_of_Decision.pdf
2. Almotairi, S. G. (2021). *China's Emergence as a Potential Superpower and the World Order*. Margalla Papers, 25(2), 35-46.
<https://margallapapers.ndu.edu.pk/site/article/view/89>
3. Armstrong, M. (2023). *China's Rise to Russia's Most Important Trade Partner*. Data sharing [infographic]. <https://www.statista.com/chart/26993/russia-import-partners-timeline/>
4. Bansal, A. (2020). *South China Sea- A Dirty Show Of Chinese Territorial Ambitions*. India.com. <https://www.india.com/news/world/south-china-sea-a-dirty-show-of-chinese-territorial-ambitions-4277936/>
5. Bashir, U., & Yu, Y. (2020). *Do confucianism and political connections affect stock price crash risk: evidence from Chinese economy?*. Applied Economics Letters, 27(7), 569-575. https://www.researchgate.net/profile/Usman-Bashir-7/publication/334610589_Do_confucianism_and_political_connections_affect_stock_price_crash_risk_evidence_from_Chinese_economy/links/5ec7189392851c11a87d9d43/Do-confucianism-and-political-connections-affect-stock-price-crash-risk-evidence-from-Chinese-economy.pdf
6. Beardson, T. (2013, Μάρτιος 5). *Stumbling giant: The threats to China's future*. Yale University Press.
https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=hHQk1pE26xkC&oi=fnd&pg=PT6&dq=predictions+for+china%27s+future&ots=yIqTUPOvLf&sig=nuojw5IoZidB6PLUxIpsl_1Nrf0&redir_esc=y#v=onepage&q=predictions%20for%20china's%20future&f=false
7. Bitzinger, R., Raska, M., Lean, C. K. S., & Weng, K. W. K. (2011). *Locating China's place in the global defense economy*. SITC, 2011(Policy Brief 28).
<https://escholarship.org/uc/item/7w69j12v>
8. Bolt, P. J., & Cross, S. N. (2018, Μάρτιος 5). *China, Russia, and twenty-first century global geopolitics*. Oxford University Press.
9. Brooks, S. G., & Wohlforth, W. C. (2015). *The rise and fall of the great powers in the twenty-first century: China's rise and the fate of America's global position*. *International security*, 40(3), 7-53. https://direct.mit.edu/isec/article-pdf/40/3/7/1843648/isec_a_00225.pdf
10. Brooks, S. G., & Wohlforth, W. C. (2016). *The once and future superpower: Why china won't overtake the United States*. *Foreign Aff.*, 95, 91.
<https://digitalcommons.dartmouth.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1133&context=facoa>
11. Brown, T. & Pleasance, C. (2022, Μάρτιος 7). *Cannons, attack boats and hangars that could house NUCLEAR missiles: New images reveal full extent of Beijing's military build-up on disputed South China Sea reefs*. Mail Online.
<https://www.dailymail.co.uk/news/article-11381107/South-China-Sea-New-images-reveal-extent-Beijings-military-build-up.html>
12. Burch, E. J. (2019). *The geopolitics of power: understanding china's militarization of the south china sea* (Doctoral dissertation). <https://asu->

- ir.tdl.org/server/api/core/bitstreams/28d64676-faf3-46a3-ba97-4fbd3bd384a2/content
13. Buszynski, L. (2012, Μάρτιος 5). *The South China Sea: Oil, maritime claims, and U.S.–China strategic rivalry*. The Washington Quarterly, 35(2), σ.139–156. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/twq12springbuszynski.pdf
 14. Campbell, C. Bernard, S. Stabe, M. & Carnie, K. (2012). *The Strait of Hormuz. Middle East and North Africa*. Financial Times. <http://ig-legacy.ft.com/content/e0edce8e-41e1-11e1-a1bf-00144feab49a#axzz3AZwKrWJt>
 15. Carvalho, M., Azevedo, A., & Massuquetti, A. (2019). *Emerging Countries and the Effects of the Trade War between US and China*. Economies, 7(2), 45. <https://www.mdpi.com/2227-7099/7/2/45/pdf>
 16. Chin, H. & He, W. (2016). Global Sourcing Fung Business Intelligence CENTRE. *The Belt and Road Initiative: 65 Countries and Beyond*. https://www.iberchina.org/files/2016/obor_fung_paises.pdf
 17. Cohen-Tanugi, L. (2009, Μάρτιος 12). *The shape of the world to come: charting the geopolitics of a new century*. Columbia University Press. https://media-1.carnegiecouncil.org/import/studio/The_Shape_of_the_World_to_Come.pdf
 18. Collins, G., & Erickson, A. (2012, Μάρτιος 6). *Is China About to Get Its Military Jet Engine Program Off the Ground?*. Wall Street Journal China. <https://www.wsj.com/articles/BL-CJB-15784>
 19. Desjardins, J. (2019, Μάρτιος 15). “*The Biggest economies in 2030*”, Visual Capitalist. Available at: <https://www.visualcapitalist.com/animation-the-biggest-economies-in-2030/>
 20. Downs, E., Halff, A., Sandalow, D., & Blanton, E. (2020, Μάρτιος 5). *China and the Oil Price War: A Mixed Blessing*. Centre on Global Energy Policy (Columbia University), <https://energypolicy.columbia.edu/research/commentary/china-and-oil-price-warmixed-blessing>. <https://www.energypolicy.columbia.edu/wp-content/uploads/2020/03/China-commentary-final-design-3.24.20.pdf>
 21. Ebrey, P. B. (2008) Κίνα. *Από την αρχαιότητα έως σήμερα*, Αθήνα: Οδυσσέας.
 22. Ethier, W. (2014). Some of the theorems of international trade with many goods and factors. In *THE FLOATING WORLD: Issues in International Trade Theory* (pp. 7-14). https://www.worldscientific.com/doi/abs/10.1142/9789814590327_0001
 23. Feingold, S. (2023). World economic forum. *China’s Belt and Road Initiative turns 10. Here’s what to know*. <https://www.weforum.org/agenda/2023/11/china-belt-road-initiative-trade-bri-silk-road/>
 24. Feng, Y. (2007). Productivity growth in Chinese economy and industries. *Recent Development in the Chinese Economy*, 83-134. [https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=JP3XgsJUEIMC&oi=fnd&pg=PA83&dq=Feng+Y.+\(2007\),+Productivity+growth+in+Chinese+economy+and+industries,+Recent+Development+in+the+Chinese+Economy,+NOVA+Science+Publishers,+Inc.,+83-134&ots=CjJvIRNuAH&sig=0MbeSE6zUh7oljA0vwFPsWaq294&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=JP3XgsJUEIMC&oi=fnd&pg=PA83&dq=Feng+Y.+(2007),+Productivity+growth+in+Chinese+economy+and+industries,+Recent+Development+in+the+Chinese+Economy,+NOVA+Science+Publishers,+Inc.,+83-134&ots=CjJvIRNuAH&sig=0MbeSE6zUh7oljA0vwFPsWaq294&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
 25. Follath, E. (2016, Μάρτιος 7). *Beijing’s new Silk Road to Europe*. Spiegel Online, 31. <https://www.spiegel.de/international/world/china-is-building-new-silk-road-to-central-asia-and-europe-a-1110148.html>

26. Friedman, G., & Shapiro, J. L. (2017). *The US is Not Abandoning Asia. 2 Maps That Show The US' Strategy In Asia-Pacific*. Geopolitical Futures. <https://www.mauldineconomics.com/editorial/2-maps-that-show-the-us-strategy-in-asia-pacific>
27. Gabuev, A. (2016). *Friends With Benefits? Russian-Chinese Relations After the Ukraine Crisis*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/2016/06/29/friends-with-benefits-russian-chinese-relations-after-ukraine-crisis-pub-63953>
28. Gady, F. S. (2019). *China–Russia: the Entente Cordiale of the 21st century?* EastWest Institute. <https://www.eastwest.ngo/idea/china-russia-entente-cordiale-21st-century>
29. Gady, F. S. (2019, Μάρτιος 8). *Russia Completes Delivery of 24 Su-35 Fighter Jets to China*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2019/04/russia-completes-delivery-of-24-su-35-fighter-jets-to-china/>
30. Glaser, C. L. (2011). *Why unipolarity doesn't matter (much)*. Cambridge Review of International Affairs, 24(2), 135-147. https://web.archive.org/web/20140514130436id_/http://www.gwu.edu:80/~iscs/assets/docs/cg-docs/Unipolarity-CRIA-2011.pdf
31. Glaser, J. (2017). *Withdrawing from overseas bases: Why a forward-deployed military posture is unnecessary, outdated, and dangerous*. Cato Institute Policy Analysis, (816). <https://www.andrewleunginternationalconsultants.com/files/cato-institute-paper.pdf>
32. Global Fire Power, (GFP). (2024, Μάρτιος 15). *Ranking the nations of the world based on current available firepower*. GFP Annual Ranking. <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>
33. Gompert, D. C. (2020, Μάρτιος 10). *The Paradox of Power*. Government Printing Office. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA582221.pdf>
34. Harvey, D. (2017). *The 'new' imperialism: accumulation by dispossession*. In Karl Marx (pp. 213-237). Routledge. <https://socialistregister.com/index.php/srv/article/download/5811/2707/>
35. Heywood, A. (2013). *Διεθνείς σχέσεις και πολιτική στην παγκόσμια εποχή. Αθήνα: Κριτική*.
36. Huff, T. (2017). *Can Civilizational Analysis Contribute to our Understanding of a World in disarray?*. https://www.researchgate.net/figure/Command-of-the-Commons-Distribution-among-the-Six-Major-Powers-The-Inset-shows-the_fig1_321732324
37. Hurley, J., Morris, S., & Portelance, G. (2019, Μάρτιος 11). *Examining the debt implications of the Belt and Road Initiative from a policy perspective*. Journal of Infrastructure, Policy and Development, 3(1), 139-175. <https://systems.enpress-publisher.com/index.php/jipd/article/viewFile/1123/871>
38. Iqbal, B. A., Rahman, M. N., & Sami, S. (2019, Μάρτιος 5). *Impact of belt and road initiative on asian economies*. Global Journal of Emerging Market Economies, 11(3), 260-277. https://www.researchgate.net/profile/Badar-Iqbal/publication/337365082_Impact_of_Belt_and_Road_Initiative_on_Asian_Economies/links/5ff9a25e92851c13fefbaeca/Impact-of-Belt-and-Road-Initiative-on-Asian-Economies.pdf

39. Isaksson, A. S., & Kotsadam, A. (2018). *Racing to the bottom? Chinese development projects and trade union involvement in Africa*. *World Development*, 106, 284-298. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X1830041X>
40. Khan, M. F., Ali, A., & Hammaduddin, H. (2021, Μάρτιος 9). *The rise of china a threat to us hegemony*. *Pakistan Journal of International Affairs*, 4(4). <https://pjia.com.pk/index.php/pjia/article/view/279/203>
41. Kumar, A. (2021, Μάρτιος 12). *S-400 System: India Vs China*. *DefenceXP*. <https://www.defencexp.com/s-400-system-india-vs-china/#:~:text=As%20per%20the%20deal%2C%20China,6%20%C3%97%206%20%3D%2036>.
42. Kynge, J. (2007). *China shakes the world: A titan's rise and troubled future--and the challenge for America*. Houghton Mifflin Harcourt.
43. Lefebvre, B. & Kine, P. (2023, Μάρτιος 8). *China's Mideast buildup stirs security worries for U.S.* POLITICO. <https://www.politico.com/news/2023/02/04/chinas-mideast-security-oil-00081136>
44. Lim, G., Li, C., & Syailendra, E. A. (2021). *Why is it so hard to push Chinese railway projects in Southeast Asia? The role of domestic politics in Malaysia and Indonesia*. *World Development*, 138, 105272. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0305750X20303995>
45. Lukin, A. (2018). *Introduction: Russia in the Asia-Pacific*. *Asian Politics & Policy*, 10(4), 576-583. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/aspp.12421>
46. Lukin, A. (2021). *The Russia–China entente and its future*. *International Politics*, 58(3), 363-380. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1057/s41311-020-00251-7.pdf>
47. Luttwak, E. N. (1990). From geopolitics to geo-economics: Logic of conflict, grammar of commerce. *The national interest*, (20), 17-23. <https://www.jstor.org/stable/42894676>
48. Managi, S., & Kumar, P. (Eds.). (2018). *Inclusive Wealth Report 2018: Measuring Progress Towards Sustainability* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351002080>
49. Markovsky, B., & Webster Jr, M. (2015). *Theory construction*. The Blackwell encyclopedia of sociology. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781405165518.wbeost021.pub2>
50. McCarthy, S. (2022, Μάρτιος 12). *China and Russia are building bridges. The symbolism is intentional*. CNN. <https://edition.cnn.com/2022/06/14/asia/china-russia-blagoveshchensk-heihe-highway-bridge-mic-intl-hnk/index.html>
51. McGinnis, M. D. (1991, Μάρτιος 5). *Richardson, rationality, and restrictive models of arms races*. *Journal of Conflict Resolution*, 35(3), 443-473. <https://www.jstor.org/stable/173974>
52. Mearsheimer, J. (2011). *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, μτφ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αθήνα, Ποιότητα, σ. 718-728
53. Mearsheimer, J. J. (2010). *The gathering storm: China's challenge to US power in Asia*. *The Chinese journal of international politics*, 3(4), 381-396. <https://academic.oup.com/cjip/article-abstract/3/4/381/439228?redirectedFrom=PDF>
54. Mearsheimer, J. J. (2014). *China's unpeaceful rise*. *Realism Reader*, 105(690), 464. <https://www.mearsheimer.com/wp-content/uploads/2019/07/A0051.pdf>

55. Mearsheimer, J. J. (2021). *The inevitable rivalry: America, China, and the tragedy of great-power politics*. Foreign Aff., 100, 48. https://viet-studies.net/kinhte/InevitableRivalry_FA.pdf
56. Mercator Institute for China Studies (MERICS), (2018, Μάρτιος 17). *Mapping the Belt and Road initiative: this is where we stand*. <https://merics.org/en/tracker/mapping-belt-and-road-initiative-where-we-stand>
57. Ministry of Foreign Affairs. (2017). Wang Yi: *China Welcomes African Countries to Join the "Belt and Road" Construction*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/2913_665441/3029_664074/3031_664078/201701/t20170110_545006.html
58. Mitter, R. (2021). *The World China Wants: How Power Will-and Won't-Reshape Chinese Ambitions*. Foreign Aff., 100, 161. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/17816858211055553>
59. Monteiro, N. P. (2014, Μάρτιος 14). *Theory of unipolar politics* (No. 132). Cambridge University Press. σ.48-60. https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=ExxvAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR11&dq=theory+of+unipolar+politics&ots=To0QrYgMTC&sig=r_O49QHKjB-AfcWzVRoQqe956CY&redir_esc=y#v=onepage&q=theory%20of%20unipolar%20politics&f=false
60. Morrison, W. M. (2019). *China's economic rise: History, trends, challenges, and implications for the United States*. Current Politics and Economics of Northern and Western Asia, 28(2/3), 189-242. <https://www.proquest.com/docview/2438618304?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true&sourcetype=Scholarly%20Journals>
61. Munro, A. (2024). *Superpower*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/superpower>
62. Muzaffar, M., & Khan, I. (2016, Μάρτιος 15). *China-Russia Relations after the Cold War*. Orient Research Journal of Social Sciences, 1, 151-169. https://www.researchgate.net/profile/Muhammad-Muzaffar-2/publication/328353364_China-Russia_Relations_after_the_Cold_War/links/5bd297324585150b2b876f17/China-Russia-Relations-after-the-Cold-War
63. National Development and Reform Commission. (2015). *Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*. Ministry of Foreign Affairs, and Ministry of Commerce of the People's Republic of China. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2015zt/xjpcxbayzlt2015nnh/201503/t20150328_705553.html
64. NSS. (2017). *National Security Strategy of United States of America*, White House, Washington, DC. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>
65. Pallavi, R. (2023, Μάρτιος 16). *Mapped: World's Top 40 Largest Military Budgets*. Visual Capitalist. <https://www.visualcapitalist.com/mapped-largest-military-budgets-2022/#:~:text=The%20Largest%20Military%20Budgets%20in,spend%20coming%20to%20%24877%20billion.&text=%F0%9F%87%BA%F0%9F%87%B8%20U.S.&text=China%2C%20ranked%20second%20in%20absolute,military%20expenditure%20at%20%24292%20billion.>

66. Paul, T. V., & Hall, J. A. (Eds.). (1999, Μάρτιος 9). *International order and the future of world politics*. Cambridge University Press.
https://www.researchgate.net/profile/John-Hall-40/publication/265030058_International_Order_and_the_Future_of_World_Politics/links/573da56b08ae9f741b2ff068/International-Order-and-the-Future-of-World-Politics.pdf
67. Posen, B. R. (2003). *Command of the commons: the military foundation of US hegemony*. *International security*, 28(1), 5-46. <https://www.jstor.org/stable/4137574>
68. Qingguo, J., & Rosecrance, R. (2010). *Delicately poised: are China and the US heading for conflict?*. *Global Asia*, 4(4), 72-81.
<https://www.dbpia.co.kr/Journal/articleDetail?nodeId=NODE01391356>
69. Rajah, R. and Leng, A. (2022). *Revising down the rise of China*. Lowy Institute Analysis. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep40116.pdf>
70. Regilme Jr, S. S. F. (2018). *Beyond paradigms: Understanding the South China Sea dispute using analytic eclecticism*. *International Studies*, 55(3), 213-237.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0020881718794527>
71. Roberts, M. (2015, Μάρτιος 14). *China: three models of development*. *Development models and environmental governance*. *Journal Für Entwicklungspolitik*, σ. 10-39.
https://www.mattersburgerkreis.at/dl/LINkJMJKOlMjQx4KooJK/2_JEP_2020_1_Roberts_China_Three_Models_Of_Development.pdf
72. Rudolf, P. (2020). *The Sino-American World Conflict* (No. 3/2020). SWP Research Paper. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/253219/1/2020RP03.pdf>
73. Sarkhanov, Teymur & Muradzada, Imangulu. (2023, Μάρτιος 10). *The Place of Gulf Basin Energy Resources in EU Energy Security*. *International Journal of Energy Economics and Policy*. 13. 68-75. https://www.researchgate.net/figure/Oil-and-gas-pipelines-in-the-Middle-East_fig2_372240169
74. Shambaugh, D. (2011). *International relations studies in China: history, trends, and prospects*. *International Relations of the Asia-Pacific*, 11(3), pp.339-372.
75. Shambaugh, D. L. (2013, Μάρτιος 10). *China goes global: The partial power* (Vol. 111, p. 120). Oxford: Oxford University Press.
https://dlwqtxts1xzle7.cloudfront.net/61141235/Tirena_Leinert_Novosel20191106-22523-1to7345-libre.pdf?1573027908=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DDavid_Shambaugh.pdf&Expires=1711289063&Signature=EMVYR5~lRDyunAQYMaZvVBjyq~VX5YeY3PEuuWzVEvIoUHk5I-ITqphYuPWYlVWJqrJr02WHntcjEmDuvxv9QzFJtgQuFa2QR3ssB-SasUReTXOiEv~gZjwxpS9Py45skHcDpDJSigfbXJDQuuQyJULAfYMwgcPHSi6YXBVrhtq4JUkp2ykbZHA12~aEJX3optzYLazoqA2dz2RQYQDyBgsjGeNFXhQh~M~f1EsV--nYTkQj6SLjg3mj6MSIlclH-bn2ueBXjUAgHYmRQahxQaHimpykUhCmp~qgboHkxoDVMf7y5bAqibfcaM0Egp9e6xeKkeEaScE7Wdo~kpFEA_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
76. Shambaugh, D. (2016). *China's future*. John Wiley & Sons.
https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=bwi8CwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT6&dq=predictions+for+china%27s+future&ots=uYMDXH6Crp&sig=5bAeqQfLuSNs2T0IUcNqxPOqtHE&redir_esc=y#v=onepage&q=predictions%20for%20china's%20future&f=false

77. Simes, A. D. (2019, Μάρτιος 14). *Is Russia worried about China's military rise?* The National Interest. <https://nationalinterest.org/blog/buzz/russia-worried-about-china%E2%80%99s-military-rise-70201>
78. Sims, C. A. (1980). *Macroeconomics and reality*. *Econometrica: journal of the Econometric Society*, 1-48. <https://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/54931/1/1977-91.pdf>
79. Snow, D. M. (2016). *The shape of the future: World politics in a new century*. Routledge.
80. Spillane, J. (2023, Μάρτιος 11). “Can China surpass the United States as the Next superpower?”, London School of Economics (LSE). Available at: <https://blogs.lse.ac.uk/internationaldevelopment/2023/03/20/can-china-surpass-the-united-states-as-the-next-world-superpower/#:~:text=Not%20only%20does%20China%20have,parity%20with%20the%20United%20States>.
81. Statista. (2024, Μάρτιος 14). *Total value of U.S. trade in goods (export and import) with China from 2014 to 2023 (in billion U.S. dollars)*. Data sharing [infographic]. <https://www.statista.com/statistics/277679/total-value-of-us-trade-in-goods-with-china-since-2006/>
82. Statista. (2024, Μάρτιος 14). *Value of Russian trade in goods (export, import, and trade balance) with China from 2007 to 2021*. Data sharing [infographic]. <https://www.statista.com/statistics/1003171/russia-value-of-trade-in-goods-with-china/>
83. Stefanovich, D. (2019, Μάρτιος 16) *Russia to help China develop an early warning system*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2019/10/russia-to-help-china-develop-an-early-warning-system/>
84. Stuart-Fox, M. (2021). *A short history of China and Southeast Asia: tribute, trade and influence*. Allen & Unwin. <http://ngc.digitallibrary.co.in/bitstream/123456789/236/1/A%20Short%20History%20of%20China%20and%20Southeast%20Asia%3A%20Tribute%2C%20Trade%20%26%20Influence.pdf>
85. Sun, P., & Heshmati, A. (2010). International trade and its effects on economic growth in China. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/46020/1/657065684.pdf>
86. U.S National Science Foundation. (2022). *Research and Development: U.S. Trends and International Comparisons*. Cross-National Comparisons of R&D Performance. <https://nces.nsf.gov/pubs/nsb20225/cross-national-comparisons-of-r-d-performance>
87. Visloguguzov, V. (2019, Μάρτιος 16). *Only China is in the black*. Kommersant. <https://www.kommersant.ru/doc/4054828>
88. Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press. https://dlwqtxts1xzle7.cloudfront.net/49073859/2_-WALTZ_KENNETH.Theory_of_International_Politics-libre.pdf?1474680423=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DWALTZ_KENNETH.Theory_of_International_Politics-libre.pdf&Expires=1710349546&Signature=GZFlHJ7NYtoVVqIW2gQMATc0wd9LIIsU21vi~smas-QfpQANb2tDMWJUQH2BW5ZUtve0VISgp7KTPG0q4T2BQl2s9ZfhgE0SOINW7oeQJ1dbNhlGTiJhQH2CAMcb3itSZeB6~aF45QYvnq1YSaJSa0azv0Cd8xj71VQvW3wQjbe3lgPUyLL1ykYeJ39Gu0N6Qa9bLwjdcT1Dgt8uuHaCwVx9dKjDSbika

[130JVHKXZnnvJCpcYC0CC~wIshmQ~YbjTss3-25j4ptWrSfoXjKVm5JRM1RvQlZRXp~gABBN4hCK4-LT6WQ2jVI9sfj9IWBqjq6~E4zDGKMjIoOIyQ_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA](#)

89. Wang, O. (2019, Μάρτιος 17). *Chinese economists warn Beijing to prepare for decoupling from US*. South China Morning Post, 7 July. <https://www.scmp.com/news/china/article/3017550/chinese-economists-warn-beijing-prepare-decoupling-us>
90. Weng, L., Xue, L., Sayer, J., Riggs, R. A., Langston, J. D., & Boedhihartono, A. K. (2021). *Challenges faced by Chinese firms implementing the 'Belt and Road Initiative': Evidence from three railway projects*. *Research in Globalization*, 3, 100074. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X21000393>
91. Williams, J. T., & McGinnis, M. D. (1992). *The dimension of superpower rivalry: A dynamic factor analysis*. *Journal of Conflict Resolution*, 36(1), 86-118. https://www.researchgate.net/profile/Michael-McGinnis-4/publication/249728444_The_Dimension_of_Superpower_Rivalry_A_Dynamic_Factor_Analysis/links/58867847aca272b7b44cd107/The-Dimension-of-Superpower-Rivalry-A-Dynamic-Factor-Analysis.pdf
92. Zhang, L. (2021). *China's Belt and Road Initiative in the European Media: A Mixed Narrative?. One Belt, One Road, One Story? Towards an EU-China Strategic Narrative*, 115-137. https://www.researchgate.net/profile/Li-Zhang-239/publication/347809961_China%27s_Belt_and_Road_Initiative_in_the_European_Media_A_Mixed_Narrative/links/60dfef5192851ca944a3299f/Chinas-Belt-and-Road-Initiative-in-the-European-Media-A-Mixed-Narrative.pdf
93. Zhang, W. B. (2008). *International trade theory. Capital, knowledge, economic structure, money*: 3-6. https://www.researchgate.net/profile/Wei-Bin-Zhang/publication/319770608_Classical_International_Trade_Theories/links/659b52776f6e450f19d4b18e/Classical-International-Trade-Theories.pdf
94. Zhan, S. (2019). *The land question in China: Agrarian capitalism, industrious revolution, and East Asian development*. Routledge.
95. Zhao, M. (2019). *Is a new Cold War inevitable? Chinese perspectives on US-China strategic competition*. *The Chinese Journal of International Politics*, 12(3), 371-394. <https://academic.oup.com/cjip/article-pdf/12/3/371/29211353/poz010.pdf>
96. Zou, K. (Ed.). (2021). *US-China rivalry in the South China Sea*. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Routledge. σ.454-466
97. Καλτσώνης, Δ. (2016, Μάρτιος 6). *Παγκοσμιοποίηση, δίκαιο και κοινωνικές αντιθέσεις στην Κίνα*. περιοδικό Μαρξιστική Σκέψη, τ. 20. σελ. 210-220. <https://kaltsonis.blogspot.com/2016/06/blog-post.html>
98. Κουσκουβέλης, Η. Ι. (2000). *Θεωρία διεθνών σχέσεων: αποτροπή και πυρηνική στρατηγική στον ψυχρό πόλεμο*. Αθήνα: Ποιότητα. σ. 141-165.
99. Μελετόπουλος, Μ. (2022, Μάρτιος 6). *Η παγίδα του θουκυδίδη*. IN Blog. <https://www.in.gr/2022/08/26/apopsi/pagida-tou-thoukydidi/>
100. Παπαγεωργίου, Γ. (2014). *Ποσοτική έρευνα*. https://sociology.soc.uoc.gr/pegasoc/wp-content/uploads/2014/10/Microsoft-Word-Papageorgiou_DEIGMATOLHPTIKH.pdf
101. Παπασωτηρίου, Χ. (2013). *Η Κίνα: Από την Ουράνια Αυτοκρατορία στην ανερχόμενη Υπερδύναμη του 21^{ου} Αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα.

102. Πετρόπουλος, Σ. & Χουλιάρας, Α. (2013). *Η Κίνα και οι Άλλοι*. Αθήνα: Παπαζήση, σ. 20-21.
103. Κουσκουβέλης, Η. Ι. (2004). *Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*. Αθήνα: Ποιότητα.